

PRAVOSUDE I ANTISEMITIZAM:

Igranka bez prestanka

strane 14-15

VRŠAC:

Spoticanja oko spomenika

strane 2-4

INTERVJU: DR MILAN KOLJANIN, ISTORIČAR

Memorijalni centar nam je neophodan

strane 6-8

INCIDENT NA PREDSTAVLJANJU KNJIGE JAŠE ALMULIJA:

I majku i oca - žrtvama.

strana 18

ISTORIJA

Ulice beogradskih Jevreja

strana 10-11

TEMA

SPOTICANJA

Povodom inicijative podunavskih Nemaca da u Vršcu podignu spomen obeležje nevinim žrtvama u javnosti je bilo mnogo reagovanja. Prenosimo neka od njih, objavljena u dnevnom listu "Danas"

Dokle obmanjivanje?

Pre neki dan jedan poznanik mi reče da mu je stigla "Pozivnica na otkrivanje i osveštenje nemačko-srpskog Spomen-krsta nevinim žrtvama u Vršcu (Werschetz) - Banatu, 12. juna 2010. godine kod stočnog groblja (Šinteraja)".

Iz propratnog teksta uz pozivnicu proizilazi da će taj krst biti visok preko četiri metra. Pozivnica za juni dostavljena već februara; poznata nemačka pedantnost i preciznost pokazala se i ovom prilikom tačnom, nema šta. U propratnom tekstu stoji da je trista godina života u tom kraju, nemački živalj u početku, pretežno, "vinogradari i ratari" živeo u miru sa svojim susedima sve do 1944. godine.

Koga hoće da obmanjuju, kome da stvaraju lažne iluzije o idiličnom životu u "miru i zajedništvu" nemačkog življa s ostalim stanovnicima tog kraja kada su Jevreji Banata deportovani još u leto 1941? Ima bezbroj dokumenata i još ponekog živog koji pamte sasvim drugačiju sliku o tom "miru i zajedništvu".

U Vršcu živelo je brojno nemačko stanovništvo. Verovatno nije slučajnost da se u tom gradu nalazila uoči Aprilskog rata špijunska radio stanica nacista "Nora", da je u Vršcu formirana zloglasna SS "Princ Eugen" divizija.

U staroj zgradi Univerziteta u Beču 1987. (godinu dana pre ili godinu kasnije, ne sećam se više tačno) otvorena je izložba o životu Nemaca u Vršcu, s mnogo fotografija, dokumenata, arhivskog materijala (ni o jednom drugom mestu Banata u Beču nije otvorena neka izložba). Izložba je obuhvatala period od naseljavanja Nemaca u XVII veku sve do napuštanja Banata u jesen 1944. Nigde ni reči o tome šta se dešavalo u poslednje četiri godine boravka, osim jedne polurečenice, navodim po sećanju "... a neprijatne poslove obavljali su naši mladići...". Nijedne reči o tome kako su tamošnji Nemci, kao i svuda u Banatu, doslovno od prvog dana ulaska nemačke vojske u Banat počeli s ponižavanjem, pljačkanjem, hapšenjem, zlostavljanjem, mučenjem Jevreja da bi se to završilo interniranjem i deportovanjem svih Jevreja Banata, pa i Vršca. Prošle godine u Novom Sadu otvorena je vrlo stručno postavljena izložba o životu Nemaca u Vojvodini, ali šta su uradili Nemci u Vršcu kao i u celom Banatu, nije bilo ni reči.

U celoj bivšoj Jugoslaviji Nemci nisu imali toliku vlast kao u Banatu. Bili su "bog i batina", do te mere da su se osećali ničim ograničeni, da su već za 1. maj, dve nedelje (!) posle ulaska nemačke vojske u Banat, hteli Banat da odvoje od Srbije i proglase neku svoju županiju koja će biti žiža za okupljanje svih podunavskih Nemaca posle pobedonosnog završetka rata, a u pobedu, naravno, nisu sumnjali. I to, kada je već Hitler odlučio (!) da Banat stavi pod nemačku vojnu upravu u Beogradu i formalno, u granicama Srbije. Iz Berlina poslat je telegram u kojem se naređuje da se takav postupak mora zabraniti "makar i vojnom silom". Otkud vođstvu banatskih Nemaca da, menjaju Hitlerovu odluku ?? To su mogli da urade samo zaslepljeni neograničenom vlašću. Sada navode da su živeli u "miru i zajedništvu do 1944". A Jevreji, svi, baš svi, bez izuzetka, deportovani su u Beograd već sredinom avgusta 1941. i tamo ubijeni, muškarci ubrzo po dolasku u Beograd, a žene s decom do maja 1942. U Banatu jedva da je bilo regularne nemačke vojske, sve zločine uključivši deportaciju, sproveli su banatski Nemci. Niko razuman ne može imati ništa protiv odavanja pošte nevinim žrtvama, s bilo koje strane one bile. Nije sporno da je i među nemačkim stanovništvom posle oslobođenja - oslobođenja za sve stanovništvo Banata osim za nemačko - bilo i nevinih nemačkih žrtava, takvih bilo je i među drugim narodima. Svaka nevinna žrtva je već jedna previše, bilo ona nemačka, jevrejska ili bilo koja druga i nema razloga da im se ne oda primerena pošta. I Jevreji se klanjaju pred nevinim nemačkim žrtvama.

Zašto podunavski Nemci, što znači i banatski, uporno obmanjuju narod?

Da ne misle možda da su Jevreje drugi proganjali, da su drugi sproveli deportaciju još leti 1941? Ako neko sumnja u to, neka pogleda nemački dnevni list iz tih dana koji je izlazio u to vreme u tadašnjem Petrogradu. Kada će se banatski Nemci osmeliti da kažu istinu o tome šta su im radili očevi, a možda još ima među živima onih koji su sami u tome i učestvovali? Kada će učiniti neki gest, makar neki simbolični gest da se ograđuju od onog što su učinili još 1941. godine?

Opljačkano je dosta jevrejske imovine

da bi mogli, recimo, dati da se obnovi Spomen-obeležje stratišta na putu Pančevo - Jabuka. Uostalom, neka odaberu sami šta će uraditi.

Kada će pogledati istini u oči? Da li znaju da ni u jednom delu bivše Jugoslavije nije procentualno ubijeno više Jevreja nego Banatu? Pa i u Vršcu.

Nema kolektivne krivice, nema ni za banatske Nemce. Nažalost, bilo je malo, zaista malo Nemaca u Banatu, ni Vršac nije izuzetak u tome, koji su osuđivali zločine protiv Jevreja. Jevreji, verujem, prihvatice čiste neokaljane ruke kada takvih bude. Od holokausta prošlo je blizu 70 godina, dokle treba još čekati?

Dr Teodor Kovač

Žrtve,

Autor: Stefan Bart

Dr Teodor Kovač iz Novog Sada je 1. marta u Danasu objavio tekst pod naslovom Dokle obmanjivanje? Jedna pozivnica kao povod za podsećanje na sudbinu banatskih Jevreja, ali uopšte nije spomenuo kojim povodom je pozivnica poslata.

Ukratko. Jedan pijani ruski major u Vršcu, 1944. godine je hteo da siluje mladu Nemicu. Njen brat joj je priskočio u pomoć. Ubio je majora i zakopao ga u dvorištu. U znak odmazde Rusi su izveli na ulicu sve stanovnike ulice (Drajlaufergasse), njih 130, postavili mitraljez nasred ulice i pobili ih - žene, decu, starce, bebe... Potom su leševe na špediterima i kolima odvukli na lokaciju Šinteraj.

Podunavske Švabe iz Vršca i ugledni Srbi iz Vršca i van Vršca žele da se ljudi ma zakopanim na Šinteraju podigne spomen-obeležje. Lokalna vlast, inicijatori i finansijeri obeležja dogovorili su se da na tabli budu napisana i 23 imena od Vermahta streljanih, navodno, srpskih komunista. To treba da bude znak prijateljskog, uzajamnog obrađivanja zajedničke istorije, bez resantimana. Troškove za spomenik snose podunavske Švabe.

Iako je ideja za spomen-obeležje u

Predratni Vršac

Versecz

Placz tér — Marktplatz.

dželiti i spomenici

obliku krsta i table sa imenima streljanih građana stara već osam godina i u opštini se na projektu radi tri godine, još uvek se nađe poneki betonoglavac koji pokušava da spreči realizaciju projekta. Nakon tri godine je konačno sklopljen ugovor, krst i tabla su napravljeni, pozivnice razaslate i sada se pojavilo pitanje: da nije možda među streljanim Nemcima neki zločinac.

Ono što se desilo sa Jevrejima je zločin Vermahta i nema nikakvog opravdanja za to. Sigurno su učestvovali i neki halapljiviji, grabežljiviji Folksdojčeri, ljudi kakvih ima svuda, koji su denuncirali Jevreje iz lične koristi. Takvih ljudi je bilo svuda, pa i u Banatu. Koliko je nama poznato na Sajmištu u Beogradu Folksdojčeri nisu učestvovali pri groznom ubijanju Jevreja, ali nije isključeno da je bilo pomoćnika, što je isto zločin.

Posle rata je streljano u Jugoslaviji 6.500 Nemaca bez suda ili sa prekim sudom. Za mnoge se ne zna zašto su streljani. Da li je među njima bilo onih koji su učestvovali u ubijanju Jevreja ne znam.

Dr Kovač pita zašto podunavske Švabe ne dižu spomenik Jevrejima?

Odmah posle rata, kada su se Nemci suočili sa zločinima Hitlerove Nemačke, bili su kao ljudi poraženi, pogotovo zbog zločina nad Jevrejima. Odlučili su da u Akciji u znak kajanja

pomognu preživelim Jevrejima ne samo u Nemačkoj već u još jedanaest zemalja. Neguju Jevreje u staračkim domovima, organizuju sastanke sa omladinom iz raznih zemalja, vode brigu o mestima gde su bili koncentracioni logori, groblja. Moja komšinica je bila kao devojka i sada kao penzionerka duže u Izraelu i radila je svaki put u staračkim domovima sa Jevrejima koji su preživeli logore. Sada je grupa nemačkih zanatlija otputovala u Izrael da obnovi starački dom. Sve o svom trošku. Preživeli Jevreji govore da nikada nisu ni pomislili da će, nakon svega što se njima dogodilo, opet govoriti nemački. Dignuta su spomen-obeležja, koncentracioni logori su sačuvani u obliku muzeja i to sve Akcija u znak kajanja podržava. Broj žrtava je svuda upisan na tablama. Kod nas u gradu Erlangenu, pred kućama ranijih vlasnika Jevreja u trotoar je ugrađen kamen spoticanja, jedna ploča od mesinga sa imenom vlasnika i obaveštenjem o njegovoj sudbini.

U Srbiji se na spomen-obeležja ne sme napisati broj nemačkih žrtava, a dosadašnje spomenike su financirale skoro isključivo podunavske Švabe. U Bačkom Jarku su uništili nemačko groblje i masovne grobnice u kojima je zakopano preko 6.000 nastradalih logoraša, žrtava

nasilja. Na nemačkom groblju izgrađene su kuće, na masovnoj grobnici je deponija. Tu već šest godina pregovaramo o spomen-obeležju, bez uspeha.

Ja se pitam zašto jugoslovenska vlast ili sada srpska vlast nije podigla spomenik svojim građanima Jevrejima. Mislim da je rešenje zagonetke u tome da bi se onda morala obelodaniti i uloga poslušnih domaćih vlastodržaca, naklonjenih idejama fašizma: Nedićeve vlade i njene policije u Banatu. Kao što je poznato, Nedić i Ljotić su bili srpski fašisti i veliki antisemiti. Vermaht nije tačno znao ko je poreklom Jevrejin i gde stanuje. Po želji Vermahta su Nedićeva vlada i njena policija tragali za Jevrejima i pravili njihov popis i čak ih hapsili i vodili na stratište na Sajmištu u Zemunu (izvor: Logor Banjica - logoraši 1941-1944, knj. I i II, Istorijski arhiv Beograd 2009, str. 707 i 830).

Time neću da oslobodim Vermaht odgovornosti za zločine počinjene nad Jevrejima, nego hoću da objasnim zašto je broj nastradalih Jevreja bio tako velik. Od Jevreja znamo da ni njima u Srbiji nije vraćeno imanje oduzeto za vreme Drugog svetskog rata i u periodu posle rata. U tom pogledu su prošli kao Nemci posle rata.

Autor je inženjer elektrotehnike iz Erlangena, Nemačka, poreklom podunavski Švaba

SPOTICANJA OKO SPOMENIKA

**POVODOM TEKSTA
"ŽRTVE, DŽELATI I SPOMENICI"
STEFANA BARTA**

Sve je to od lošeg vina

Pročitao sam pismo gospodina Stefana Barta. Za neobaveštene vrlo vešto spakovana priča koja bi trebalo da nam otvori oči, da u nama BETONOGLAVCIMA pokuša da nađe trunku emocija, da nas posrami zbog naših tvrdokornih stavova.

Gospodin Bart ne želi da napiše da smo mi, dr profesor Teodor Kovač u svom članku, a ja pre dve godine na vršačkoj TV, uvek govorili da ćemo se prvi pokloniti svakoj nevinnoj žrtvi bez obzira na to kojoj je naciji ili veri pripadala. Ja sam potpuno uveren da nevine žrtve imaju imena i prezimena i da ih se njihovi bližnji, njihovi prijatelji i njihove komšije, "sa kojima su živeli i radili u miru i zajedništvu sve do kraja 1944. godine", sećaju, ne samo po imenima nego i po dobrim delima. Pitanje je zašto ni posle gotovo 70 godina ne možemo da vidimo imena i prezimena nevinih žrtava. A upravo je samo to traženo od inicijatora podizanja spomenika.

Pravo je gospodina Barta da podiže spomenik nevinim žrtvama, ne svim nego onim koje izabere. Njegovo je, takođe, pravo, meni je i to razumljivo, da ne želi da na istom mestu bude spomenik svim nevinim žrtvama, jer bi one jevrejske samo pokvarile utisak. Mnogo je razloga koji opravdavaju njegov takav stav. Možda bi neko postavio pitanje ko je kriv za stradanje Jevreja, možda bi neko upoređivao podatke, koliko je stradalo jevrejske dece, koliko jevrejskih žena, koliko drugih, a to je neuporedivo. Gospodin Stefan Bart je tehnički obrazovan i morao bi da ume inženjerski i logički da razmišlja. Zato me čudi da kao argument ističe da, koliko je njima poznato, folksdojčeri nisu učestvovali u groznom ubijanju Jevreja na Sajmištu u Beogradu. On je verovatno uveren da su Jevreji iz Vršca dobrovoljno i samoorganizovano došli u Beograd da bi tu bili zverski ubijeni, a pre toga su svoju imovinu poklonili dragim komšijama folksdojčerima, sa kojima su živeli i radili u miru i zajedništvu, na čuvanje. Ne, folksdojčeri su pedantno i efikasno otpremili Jevreje Vršca u logore smrti. Zašto se gospodin Stefan Bart ne zapita ko je

još pre ulaska Vermahta u Vršac obukao okupatorske uniforme, okitio fijakere i upregao konje čilaše kako bi sa oduševljenjem krenuo u susret njegovim vojnicima. Gde ono beše formirana Princ Eugen divizija? Koliko vojnika broji jedna divizija? Ko su bili pripadnici te divizije čuvene po nezapamćenim zločinima. Moguće je da su folksdojčeri, nakon što su obukli okupatorske uniforme i završili sa maltretiranjem, ponižavanjem, zlostavljanjem, pljačkanjem, zatvaranjem i deportovanjem Jevreja u logore smrti, nastavili da se bave vinogradarstvom i ratarstvom i živeli i radili u miru i zajedništvu sa svima ostalima (mojih sunarodnika više nije bilo da tu idilu remete) sve do kraja 1944. godine. A onda su ih neki "komunisti" bez suđenja nevine streljali, verovatno samo zato što su dozvolili da im vino bude kiselo.

Za gospodina Stefana Barta kriv je Vermaht, ali ne baš toliko koliko Nedić i Ljotić. Po njemu, Vermaht, jadan, nije znao ni ko je u Srbiji Jevrejin niti koliko ih ima. Zaboravlja gospodin Stefan Bart ko je i šta je bio Kulturbund. Zaboravlja i da je, bar kada je reč o Vršcu, svako znao svakog. Pa i folksdojčeri su dobro znali ko je u Vršcu Jevrejin. Nagrnuli su u kuće svojih komšija Jevreja da pljačkaju i za to im nisu bili potrebni ni Nedić ni Ljotić da im daju instrukcije. Uzgred budi rečeno, u Vršcu nisu delovali ni Nedić ni Ljotić. Sva zlodela su "moralni" da urade oni folksdojčeri koji su obukli uniforme i marširali ulicama Vršca. Gospodin Stefan Bart pedantno navodi da je u Jugoslaviji posle rata streljano 6.500 Nemaca, bez suda ili nakon suđenja pred prekim sudom. Kada smo već kod brojanja, gospodin Stefan Bart treba da zna da je za vreme rata 68.000 Jevreja iz Jugoslavije zverski ubijeno. Tu ne ubrajam Jevreje iz podunavskih država koji su se, bežeći od svojih i nemačkih komšija, zatekli u Jugoslaviji u trenutku ulaska Vermahta i, takođe, bili pobijeni. Poznat je "Kladovski transport" i streljanje u Zasavici. To gospodin Stefan Bart sigurno dobro zna, s obzirom na to da navodi podatke

iz Istorijskog arhiva u Beogradu. Postoje i dobro sačuvane, veoma pouzdane nemačke arhive iz kojih bi gospodin Stefan Bart mogao da sazna istinu o ulozi folksdojčera. Mogao bi da sazna koliko ih je osuđeno zbog ratnih zločina počinjenih na našim prostorima. Mnogo je 66 godina, ali nije dovoljno da bi nama mogli da serviraju tužne priče iz III rajha. Još manje može da nam se pripisuje da mi BETONOGLAVCI sprečavamo realizaciju ugovora koji je sklopljen sa lokalnom samoupravom. Takav ugovor ne postoji, bar prema rečima predsednika Skupštine Vršca gospodina Stevice Nazarčića, pa je pitanje šta je uopšte ostalo kao istina od cele "tužne" priče gospodina Stefana Barta. Izgleda ništa.

Gospodin Stefan Bart kaže da su se odmah posle rata Nemci suočili sa zločinima Hitlerove Nemačke? Nemci su se posle rata suočili, ne sa zločinima, nego sa odgovornošću što su dopustili da u njihovo ime budu počinjeni, a sa zločinima su se suočavali tokom rata.

Kajanje Nemaca je svakako visoko civilizacijski čin. Ono što je posleratna Nemačka uradila na polju obrazovanja, kada je o Holokaustu reč, uvođenjem i primenom zakona koji negiranje Holokausta kao i antisemitske aktivnosti kvalifikuju kao krivična dela, jeste za svaku pohvalu i divljenje. I mi Jevreji u Srbiji ne propuštamo priliku da istaknemo značaj takvog nemačkog pristupa istoriji. I ne samo posle rata, nego i dok je on buktao, bilo je časnih i čestitih Nemaca koji nisu mogli i nisu hteli da se identifikuju sa nacistima. Poznato je da su i mnogi od njih bili žrtve nacizma. Ne radi se, dakle, ovde o Nemcima i niko nema ništa protiv da se podigne spomenik nevinim nemačkim žrtvama, kojih je, siguran sam, bilo. Ali baš zato, zbog tih nevinih žrtava, a i zbog nas ostalih, na njemu treba da stoje ispisana njihova imena. To one svakako zaslužuju, a dizanje spomenika nevinim žrtvama čija se imena ne znaju - samo je podmetanje kukavičijeg jajeta.

Aleksandar Nećak

REAGOVANJE

Nije istina da sam ćutao

Ne mogu da kažem da A. Lebl laže, jer neću da se spuštam na njegov nivo

Piše: Nenad Fogel

Zvuči neverovatno da neko ko debelo gazi devetu deceniju života - A. Lebl - nije u stanju da razlikuje šta je inicijativa, a šta je predlog za preimenovanje Nagradnog konkursa Saveza. Za takve postoji samo jedan lek. Uputiti ih na Vujakliju. Uz osnovno objašnjenje porekla reči gde se kaže da je reč latinskog porekla i da znači POČETAK, daje se još niz drugih značenja, kao što su: započeti, pokrenuti, dati, davati inicijativu za nešto...

Pita se Aleksandar Lebl u svom "revolverskom" tekstu: Zašto je Fogel ćutao? Ta tvrdnja nije istinita. Nekoliko dana pre održavanja sramne sednice obavestio sam predsednika Saveza, kao predlagača, o tome šta piše, u dva izvora, o nazivu Konkursa. Ne mogu da kažem da A. Lebl laže da je to uradio Radni odbor, jer neću da se spuštam na njegov nivo. Predsednik Saveza je zato i tražio od zaposlenih iz Muzeja da pronađu odluku po kojoj je Konkurs dobio ime po dr Albertu Vajsu. Nisu je našli. Mogu samo da izrazim žaljenje što je ova uvažena institucija samu sebe dovela u situaciju da je proglase lažovom. Ista ona koje je izdala pomenutu Spomenicu, a sve u korist tvrdnje A. Lebla da nije došlo do preimenovanja Konkursa. Šta tu nije jasno A. Leblu? Poziva se na izjavu Luci Petrović objavljenu u Spomenici 1969. godine. Između ostalog, taj citat sam ja pročitao na sramnoj sednici koja će biti više upamćena po odricanju od dr Alberta

Vajsa nego po imenovanju konkursa po njegovoj (Leblovoj) sestri. Kako i sam A. Lebl kaže, postoji tonski zapis. Da je tada ustao i zatražio odlaganje zbog sumnji da već postoji ime Nagradnog konkursa niko se tome ne bi protivio. No, obraz deblji od dona, sada progovara post festum citirajući iste navode koje sam ja predočio Izvršnom odboru. Posle svega, moj navod da je sve to urađeno na inicijativu Aleksandra Lebla, on dovodi u sumnju. Ako nije inicijativa to što se A. Lebl mesec dana pre održavanja sednice obratio predsedniku Saveza A. Nećaku sa "idejom da se jedna od nagrada nazove po njegovoj pokojnoj sestri", uz uslov da se ta nagrada finansira od strane porodice, onda ja stvarno ne znam šta je inicijativa. Uzgred da napomenem, nagrade i dalje finansira Savez.

Moram da se osvrnem i na tvrdnju A. Lebla da ga ja mrzim zbog njegovog nazivanja rekonstrukcije kuće koja je u vlasništvu Jevrejske opštine Zemun "nepoštenim i nemoralnim". Svaki komentar je izlišan kada se zna da sam od svoje opštine 2006. godine dobio "Megilu zahvalnosti", između ostalog i za taj moj velikodušni postupak. Svako ko je zainteresovan može da to pročita na sajtu <http://joz.rs> u rubrici "Podržite nas" pod rubrika "Megile".

Nadubrika teksta A. Lebl bi voleo da se pojavi "negde sitnim slovima ispravka, demanti ili čak izvinjenje" zbog navodne laži o preimenovanju Nagradnog konkursa Saveza. Za to postoji samo jedna stara izreka: "Ne lipši magarče do zelene trave"!

Istorijati konkursa

Konkurs je ustanovljen 1954. godine na inicijativu predsednika tadašnjeg Saveza jevrejskih opština Jugoslavije, dr Alberta Vajsa, a prve nagrade su dodeljene 1955. godine. Nije raspisan samo dva puta, 1992. i 1994. godine, u vreme građanskog rata na prostoru bivše Jugoslavije. Konkurs se odnosi na radove sa jevrejskom tematikom iz oblasti nauke, istorije, književnosti, umetnosti, memoarske građe i Holokausta. Samo prve godine bio je raspisan i za likovnu umetnost i muziku. Konkurs za radove sa jevrejskom tematikom, vremenom je postao tradicionalna kulturna manifestacija s ugledom i van jevrejske javnosti, a na njemu učestvuju kako Jevreji, tako i autori nejevreji. Do danas, na njemu je učestvovalo više stotina autora sa preko 1.500 radova, a među nagrađenima su i autori iz Australije, Austrije, Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Izraela, Kanade, SAD i Velike Britanije. Na konkursu su učestvovali i bili nagrađivani i autori koji su kasnije postali afirmisani pisci ili naučni radnici, kao što su: Danilo Kiš, David Albahari, Filip David, Gordana Kuić, Zvonimir Palanski, Ljubica Arsić, Vojislav Maksimović, Krinka Vidaković (kasnije ambasador Srbije i Crne Gore u Izraelu), Hans Bramer, Dragoljub Čolić, Miroslava Despot, Zora Dirnbah, Dimitrije Mašanović, Avram Pinto, Vidosava Nedomački, Ljubivoje Ršumović, Laslo Sekelj i drugi.

Dobitnik najvećeg broja nagrada do sada je Zeni Lebl, autorka 26 nagrađenih radova posvećenih izučavanju istorije Jevreja Srbije, ali i šire.

Komemoracija u Skoplju

Povodom 67. godine od crnog 11. marta 1943., kada je u logor smrti Treblinka deportovano 7.200 makedonskih Jevreja, u Skoplju je boravila delegacija Saveza jevrejskih opština Srbije koju su činili predsednik Aleksandar Nećak i poslovni sekretar Miroslav Grinvald. Sa njima je bila i predstavnica JO Beograd Silvana Delovska-Mitrev.

Gosti iz Beograda prisustvovali su komemoraciji i položili cveće na spomenik deportovanim Jevrejima.

Program komemoracije, koja je trajala dva dana, obuhvatio je, između ostalog, posetu jevrejskim grobljima, prijeme kod gradonačelnika Skoplja i Bitolja, posetu spomeniku Ester Ovadija Mari kao i dečjem vrtiću u Bitolju koji nosi ime ove Jevrejke.

INTERVJU: DR MILAN KOLJANIN, ISTORIČAR

Memorijalni centar

Pitanja Holokausta, genocida, poznavanja onoga što se događalo u Drugom svetskom ratu, morala bi mnogo više da budu prisutna u javnosti i u našem obrazovnom sistemu

Piše: Saša Ristić

Istoričar Milan Koljanin dobar je poznavalac prilika u jevrejskoj zajednici Srbije. Gotovo da nema značajnijeg okupljanja srpskih Jevreja, najčešće povodom obeležavanja tragičnih događaja kojima naša istorija obiluje, a da tu ne bude i on, bilo kao prijatelj ili predavač. Kao mladić želeo je da studira ekonomiju. Nisu ga primili pa se upisao na agroekonomiju i tamo dao neke ispite da bi ubrzo shvatio da to nije ono što želi. Da bi dao sebi predah i na miru porazmislio šta mu valja činiti sa životom prijavio se na odsluženje vojnog roka. Poslat je na Dojran, nekadašnju jugoslovenskogrečku granicu. Tamo je, uz pomoć desetara, produhovljenog čoveka širokih shvatanja, doživeo prosvetljenje zaključivši da je poziv istoričara ono što bi mu najviše odgovaralo. "Ne, ne, desetar mi je bio sav po pe-esu, prilično skučenih pogleda na život!" kaže smejući se ovoj našoj opaski.

Istoriju je upisao na Filozofskom fakultetu u Beogradu 1977. godine. "Izgubio sam mnogo vremena, ali - bože moj, trebalo je da intelektualno sazrim". Diplomirao je 1982. godine. Neko vreme radio je po osnovnim školama kao zamenka kolegama sve dok se 1984. godine nije ukazalo slobodno mesto na Institutu za savremenu istoriju u Beogradu. Tamo smo vodili ovaj razgovor.

● **Istorija je širok teren, koja je vaša specijalnost?**

- Institut za savremenu istoriju bavi se periodom od 1918. godine, od stvaranja Jugoslavije. To je veliko područje u okviru kojeg postoji podela na periode kojima se moje kolege i ja bavimo. Ja sam se specijalizovao za logor na Beogradskom sajmištu što je bila tema i mog magistarskog rada.

● **Vaša želja ili vam se, što kažu, zalomilo?**

- Moglo bi se reći - sticaj okolnosti, ali u okviru mog opšteg interesovanja za istoriju II svetskog rata. U svakoj republici tadašnje Jugoslavije postojala je redakcija koja se bavila sličnim istraživanjima na svojoj teritoriji. U okviru tog projekta definisan je niz tema koje je trebalo obraditi. U dogovoru sa Katedrom za istoriju Jugoslavije, koju je vodio profesor Branko Petranović, dogovorena je ova koja je bila i tema mog magistarskog rada: "Nemački logor na Beogradskom sajmištu od 1941. do 1944. godine, prilog delovanju Novog poretka u Srbiji".

● **Istraživali ste položaj Jevreja. Kakve ste predstave o njima imali pre toga?**

- Baveći se svojom temom bio sam upućen na to da se upoznam sa jevrejskom

zajednicom i sa njenim mestom u društvenom okruženju, dakle Srbiji i Jugoslaviji. Bavio sam se periodom koji je označio kraje te zajednice, odnosno uništenje njenog najvećeg dela. Ušao sam u to - naglavačke. Kasnije je to postao predmet mog interesovanja, pa ću svakako objaviti i rad pod naslovom "Holokaust u Srbiji". Srbija, podeljena na nekoliko okupacionih zona sa nekoliko okupacionih politika omogućava izučavanje fenomena Holokausta na malom prostoru. Bilo mi je potpuno jasno još dok sam proučavao logor na Sajmištu da se mora istražiti raniji period da bi se to sagledalo. Tako mi se nametnula tema koja je kasnije definisana i kao moj doktorat: "Jevreji i antisemitizam u Kraljevini Jugoslaviji 1918 - 1941 godine. Ali, ni taj period nije mogao da se posmatra izolovano, pa sam morao da krenem od prvih tragova dolaska Jevreja na ove prostore. Naglašavam da je naslov knjige dvosložan: Jevreji i antisemitizam! Ja sam, dakle, imao nameru da prikazem život jevrejske zajednice u svim njegovim manifestacijama, unutrašnji život, položaj u okruženju i da pratim pojavu antisemitizma, nečeg što je obeležilo istoriju tridesetih godina prošlog veka i ono što je bilo u ideološkoj osnovi onoga što će se kasnije sa Jevrejima dogoditi. Ideološka osnova Holokausta se, svakako, zasniva na antisemitizmu.

● **Koga biste označili kao tada njegove glavne nosioce?**

- Tu treba imati u vidu da je 1918. godine jugoslovenska država stvorena od Kraljevine Srbije i krajeva koji su pripadali Austrougarskoj u kojoj je antisemitizam bio veoma jak, pre svega u Budimpešti i Beču, gradu u kojem je Adolf Hitler shvatio kolika je snaga tog fenomena za političko mobilisanje i manipulisanje masama.

● **Kako razumeti žilavost antisemitizma?**

- Mora se krenuti od definicije tog

pojma. Postoje razne nejasnoće. Prihvatio sam najrašireniju, po mom sudu najjasniju, koja pravi oštru razliku između tradicionalnog i modernog antisemitizma. Tradicionalni se vezuje za hrišćanske predrasude o Jevrejima, počev od deicida iz kojeg su se izvodile razne druge. Moderni, antisemitizam je u osnovi rasistički. On kaže da su Jevreji društveno zlo samim svojim biološkim bićem, dakle genetski, predodređeni da čine zla bez obzira na to da li su, recimo, komunisti ili kapitalisti. Za tradicionaliste Jevrejin koji se pokrsti može da bude društveno prihvaćen. Modernom antisemitizmu to je bez značaja zato što je Jevrejin biološki predodređen da bude društveno zlo. U osnovi je teorija bazirana na "učenju" rasnih teoretičara od Artura Gobinoa do Hjustona Stjuarta Čembrlena.

● **Ima li u ozbiljnoj nauci bilo kakvih saznanja koja bi rasistima dala za pravo kada govore o nejednakosti rasa?**

- Ne, potpuno su nenaučna, ali imaju veliku političku upotrebljivost. Rasistički antisemitizam se pokazao kao jako pogodan za manipulaciju masama. On objašnjava da Jevreji stoje i iz radničkog pokreta, socijalističkih i komunističkih snaga koje razaraju društvo, kao i da su svemoćni kapitalisti koji upravljajući finansijskim institucijama razaraju tkivo države i društva. Krajnji cilj i jednih i drugih, iako rade sa suprotnih strana, jeste stvaranje svetske vladavine Jevreja. To je ono što je, uostalom, u "Protokolima sioniskih mudraca".

● **Pomenuste Beč i Budimpeštu kao austrougarske centre u kojima je antisemitizam bio duboko ukorenjen. Šta je sa delovima Kraljevine SHS koji nisu bili pod tom monarhijom?**

- Razlika postoji, ali to, naravno, ne znači da su krajevi Jugoslavije koji su pripadali Kraljevini Srbiji bili, da tako kažem, operisani od antisemitizma. Međutim, tu je postojala jedna specifičnost. Srbija i srpski narod borili su se za svoje oslobođenje i ujedinjenje. Jevreji su od 1878. godine postali ravnopravni građani Srbije i učestvovali u svim ratovima koje je ona vodila, kao i u naporima za stvaranje srpske države i ujedinjenje njenih delova. To i ostalo dovelo je do njihove sve veće integracije u društvo.

● **I tako su vremenom postali Srbi Mojsijeve vere?**

- Da, ali to nije samo srpska specifičnost. Učestvujući i u stvaranju drugih nacionalnih država Jevreji su se vezivali za njihove nacionalizme. Tako su oni u Nemačkoj bili velike nemačke patriote, u Mađarskoj mađarske... To je bilo i

Lažni argumenti

- Zanimljivo je da je u Nemačkoj, u kojoj je antisemitizam bio veoma jak, napravljena anketa koja je pokazala da su se Jevreji, srazmerno svom broju, više odazivali pozivu u vojsku nego Nemci i da je među poginulim nemačkim vojnicima procentualno bilo više Jevreja nego nejevreja. To je pokazalo da su potpuno lažni argumenti antisemita o izdajničkom i podrivačkom radu Jevreja, kao i Hitlerova tvrdnja da je Nemačka izgubila u Prvom svetskom ratu jer su joj Jevreji zabili nož u leđa.

nam je neophodan

tragično, jer su, ratujući za svoje države, često ratovali jedni protiv drugih. Što se Kraljevine SHS tiče, antisemitizam je bio jači na teritoriji Hrvatske. Tu moram, pre svega, da ukažem na ulogu Rimokatoličke crkve u kojoj postoji veoma jaka antisemitska tradicija, pogotovo od kraja 19. veka od vremena stvaranja takozvanog socijalnog katolicizma. Prva izdanja "Protokola sionskih mudraca" su se pojavila sredinom dvadesetih godina u jednom franjevačkom listu u Makarskoj. Taj zloglasni antisemitski pamflet, nastao u ruskoj carskoj policiji, osnaživao je argumente da Jevreji stoje iza komunista i boljševičke revolucije. Poznato je da je boljševička partija imala ambicije da pokrene svetsku revoluciju.

● **Stoji i to da je među boljševicima i u svetskom radničkom pokretu zaista je bio veliki broj Jevreja.**

- Da, ali oni tu nisu istupali kao Jevreji nego potpuno anacionalno, kao ljudi koji pripadaju svetskoj revoluciji. Oni se jesu u većem procentu pridružili socijalističkom, odnosno komunističkom pokretu, ali zbog svog nepovoljnog društvenog položaja u carskoj Rusiji.

● **Antisemitizam u Kraljevini Jugoslaviji?**

- Hitler je, kao politička činjenica, imao značajno mesto u političkoj konstelaciji Evrope. Toj činjenici su se prilagođavale i vlasti u Jugoslaviji. Dvadesetih godina manifestacije antisemitizma bile su u njoj sporadične. Bilo je antisemitskih tekstova u nekoliko listova u Srbiji, u Hrvatskoj možda nešto više, ali ništa drastično. Međutim, tridesete su period velikih promena u Evropi. Manifestacije antisemitizma postaju jače. Godine 1934. u Srbiji se prvi

Srbija, podeljena na nekoliko okupacionih zona sa nekoliko okupacionih politika, omogućava izučavanje fenomena Holokausta na malom prostoru

put objavljuju "Protokoli sionskih mudraca". Nacistička antisemitska propaganda jača preko Folksdojčera kojih je u Kraljevini Jugoslaviji bilo oko 500.000, najvećim delom u Banatu, zatim delimično u Bačkoj, istočnoj Slavoniji, Sloveniji i u manjem broju u severnoj Bosni. Jugoslovenske vlasti su nastojale da to drže pod kontrolom, pa antisemitske manifestacije nisu bile toliko jake. To je bilo vreme vlade Milana Stojadinovića i političke preorijentacije prema fašističkim silama Nemačkoj i Italiji. Ništa neobično kad se zna da su i zapadne države imale modus vivendi sa Hitlerom. Popuštanje antisemitskoj propagandi bio je znak upućen Nemačkoj, koja je očekivala antisemitske mere od zemalja, koje su joj se približavale politički i ekonomski i one su ih uvodile. Jugoslavija se krajem tridesetih i početkom četrdesetih našla izolovana, okružena takvim zemljama. Jugoslovenska vlada je, 5. oktobra 1940. godine, donela dve uredbe kojima je Jevrejima ograničeno poslovanje, odnosno promet hranom na veliko i upisivanje na fakultete i u srednje škole.

● **Potpisao ih je Dragiša Cvetković?**

- On i njegov potpredsednik Vlatko Maček, a cela Vlada je stala iza toga.

Najviše uticaja na njihovo donošenje imao je Anton Korošec, katolički sveštenik, okoreli antisemita i nemački eksponent, što se, naravno, znalo u vladi. To, naravno, Nemce nije zadovoljilo, ali je zato kompromitovalo tu vladu u očima demokratskog sveta.

● **Kada, da tako kažemo, zvanično počinje Holokaust?**

- Uporedo sa uništavanjem Sovjetskog Saveza i napredovanjem Nemačke donose se naredjenja za masovno i potpuno uništenje Jevreja na okupiranim područjima Sovjetskog Saveza i svih drugih okupiranih zemalja. Posle toga, do kraja 1941. i prvih meseci 1942. godine u funkciju su stavljeni i logori uništenja na teritoriji Poljske. Tada počinje u punoj meri ostvarenje takozvanog konačnog rešenja jevrejskog pitanja. Oni, dakle, ratuju protiv boljševičkog Sovjetskog Saveza kojim upravlja takozvani Svetski Jevrejin koji istovremeno stoji i iza Velike Britanije sa kojom, takođe, Nemačka ratuje. Sve to kada se prevede na razumljiv jezik znači masovno uništavanje Jevreja gde god se zateknu.

● **Hitler je uočio koliko je antisemitizam zgodan za političko manipulisanje masama. Da li je on samo hladnokrvni i bezobzirni politički kalkulanta ili je i u njemu samom istinski postojala mržnja prema Jevrejima?**

- To je stara priča o ulozi ličnosti u istoriji. Holokaust i Hitler su neodvojivi. Živeći u Beču video je snagu političkog antisemitizma, ali on je ujedno i bio deo njegovog intelektualnog habitusa. Politička upotreba antisemitizma i njegova manijakalna opsednutost Jevrejima su se, čini mi se, međusobno pothranjivale.

● **Postoje razna tumačenja o čuvenoj poruci: "Serbien ist Judenfrei". Ko je njen autor?**

- Te reči su u naslovu jedne knjige... 1993. godine jedan istoričar Valter Manošek objavio je značajnu knjigu tog naslova, a u podnaslovu stoji "Nemačka okupaciona politika i istrebljenje Jevreja u Srbiji 1941-1942 godine", to je njegova doktorska teza, objavljena 1993. godine u Minhenu. Kod nas je prevod te knjige objavljen 2007. Citat da je Srbija "Judenfrei", očičena od Jevreja, je iz izveštaja Haralda Tunera, šefa nemačkog Upravnog štaba u Srbiji, upućenog Aleksandru Leru, nemačkom komandantu Jugoistoka. Dakle, citat iz interne prepiske nemačkih visokih funkcionera u Srbiji. Nemački predstavnici su se tada na okupiranim zemljama prosto takmičili ko će što pre da ubije što više Jevreja, pa je Tuner smatrao da bi bilo zgodno da se pohvali. Uzgred, to nije bilo tačno jer su već u januaru - februaru 1942. godine u Estoniji bili ubijeni svi Jevreji. U samoj Srbiji Banat je bio prva teritorija "očičena" od Jevreja, jer su u avgustu i septembru 1941. svi Jevreji iz

INTERVJU: DR MILAN KOLJANIN, ISTORIČAR

Banata, gde su praktično svu vlast imali folksdojčeri, bili deportovani u Beograd. Muškarci u Topovske šupe, a žene i deca raspoređeni po jevrejskim kućama i porodicama. Muškarci su već u septembru i oktobru zajedno sa beogradskim Jevrejima bili ubijeni u masovnim streljanjima.

● *Kakva je bila uloga folksdojčera u tom sramnom "čišćenju" od Jevreja?*

- Oni su već uoči rata bili odlično organizovani. Postojao je Kulturbund (Kulturni savez) - polumilitarizovana organizacija koja je imala vojne, odnosno paravojne, jedinice Dojče manšaft (nemačko ljudstvo, momčad). Njihov centar je bio u Zrenjaninu, tadašnjem Petrovgradu ili Velikom Bečkereku.

● *Kraljevina Jugoslavija je to tolerisala?*

- Sve to je bilo ilegalno, nisu se javno ispoljavali, ali sa dolaskom nemačkih trupa među Folksdojčerima je nastupilo oduševljenje i odmah su se uključili postajući deo okupacione vlasti. Tako je vlast u Banatu držala baš sama nemačka nacionalna grupa. Imali su određene ruke i davali inicijativu za mere protiv Jevreja. Naravno, znali su odlično koje su njihove komšije Jevreji i za bagatelnu su pokupovali svu od Jevreja oduzetu imovinu. Sve je to imalo pseudo pravnu formu, jer su ugovori o kupoprodaji bili zaključivani između kupaca, najčešće nekog Folksdojčera (bilo je i Srba, onih bliskih vlasti) i okupatora. Nemci su, kao okupatori, smatrali da jevrejska imovina pripada njima - kraj priče. Jevrejima je bilo zabranjeno raspolaganje imovinom. Njihovi bankovni računi su blokirani, pokretna imovina je velikim delom opljačkana već u prvim danima, a ono što je preostalo kao nekretnina bilo je otuđeno od njih. Internirani su u logore, a kao prodavci njihove imovine pojavljuju se Nemci, nemački opunomoćenik za privredu Franc Nohhauzen, odnosno njegov ured. Folksdojčeri su kupovali za bagatelnu znajući odlično šta rade. Ispod te pravne forme stajala je kao suština - ordinarna pljačka.

● *Legalizovana!*

- Oni su smatrali da je ta imovina njihova. Tek pošto je najveći deo rasprodan, ono što je preostalo od jevrejske imovine dali su Srpskoj vladi. Avgusta, 1942. Nedićeva vlada je donela uredbu po kojoj ono što je preostalo od jevrejske imovine, nakon "kupovine", ostaje Srbiji. Nemci su formalno kao ustupak to dali Srbiji uz uslov da joj plati ogromnu sumu od 300 miliona dinara kao obeštećenja za štetu koju je Nemačka pretrpela tokom aprilskog rata. Dakle, još jedan vid legalne pljačke. Time je u stvari bačena ljaga na Srbiju, titulara preostale jevrejske imovine koja je dalje prodavana preko Hipotekarne banke.

● *Da li bi insistiranje Jevreja na restituciji moglo da bude osnov za širenje antisemitizma?*

- Znači, sve na neki način može da se iskoristi. Ja to shvatam samo kao deo jednog procesa koji je neminovao i u kojem Jevreji naravno imaju svoje mesto, ali tu je u pitanju ceo jedan društveni sloj, ne samo krupni kapitalisti i vlasnici nego ljudi različitog imovnog stanja čija je imovina nacionalizovana i oduzeta na razne načine i koja podleže restituciji. Ta činjenica isto može da se zloupotrebi.

Publicistika sa margina

- Meni je žao što moram da kažem, ali je činjenica da su od devedesetih manifestacije antisemitizma očigledne i sve učestalije. Mogu se pratiti preko raznih izdanja, preko publicistike, preštampavanja zloglasnih "Protokola", ali ne samo njih. Sve to je nešto što postoji na rubovima javnosti, ali time nije manje opasno. Takva izdavačka delatnost je za osudu i zakonski progon. Ona podleže krivičnom zakonodavstvu jer je eklatantan primer širenja verske i nacionalne mržnje.

Pitanja Holokausta, genocida, poznavanja onoga što se događalo u Drugom svetskom ratu, morala bi mnogo više da budu prisutna u javnosti i u našem obrazovnom sistemu. O svemu tome, nažalost, prosečni ljudi i daci vrlo malo znaju. Moram da naglasim urgentnu potrebu stvaranja Memorijalnog centra o čemu se stalno govori, a nikako da krene sa mrtve tačke. Jad Vašem, kao jedna važna institucija i gospodin Artur Kol, ambasador Izraela su nam ponudili pomoć oko uređenja tog spomen memorijalnog centra. Sad to sve zavisi od naše strane i zahteva jedno veliko angažovanje i grada i republike.

● *Za sada je samo iskazana dobra volja? Je li doneta neka zvanična odluka?*

- Postoji samo odluka na nivou grada da je Staro sajmište spomeničko područje, da je predviđeno da to bude neki memorijalni centar i koliko sam shvatio da tu ne sme ništa da se gradi. Ali vreme čini svoje i objekti koji su od njega ostali propadaju, urušavaju se, kula samo što se nije srušila. Drugi preostali objekti se nenamenski

koriste, jedan je pretvoren u neku turističku agenciju, u nekom je bila kafana ili tako nešto, potpuno nedolično za jedan takav spomenički prostor. To je činjenično stanje. Ja sad ovo govorim pomalo i kao član Udruženja "Memorijal sajmište". Na čelu tog udruženja je gospodin Aleksandar Mošić, ja sam njegov zamenik. Ima nas nekoliko i pokušavamo da utičemo na ljude koji odlučuju. Oni koji žive na prostoru koji je služio kao logor i mesto smrti treba da se rasele i da žive na odgovarajućim mestima. Razgovarao sam sa njima, znaju da je živeti tu potpuno nedostojno. U budućem memorijalnom centru bi mogla da se obavlja stalna edukacija, da to bude deo školskog programa, mesto za skupove, gde bi bila biblioteka, dokumentacioni centar, stalna izložba... neki Jad Vašem u malom.

● *Da li je bilo antisemitizma i kako se on ispoljavao u vreme Titove Jugoslavije?*

- Odnosi jevrejske zajednice i jugoslovenske države su sve vreme između dva rata bili korektni. Kraljevina Jugoslavija je smatrana jednom od zemalja u kojima Jevreji imaju veoma povoljan položaj. On je bio regulisan zakonom, a Jugoslavija je pomagala jevrejsku zajednicu čak, procentualno, nešto više nego ostale verske zajednice. U Palestini, odnosno Jerusalimu je bio naš generalni konzul. Odnosi između budućeg Izraela i Kraljevine Jugoslavije su već tada uspostavljeni. Znači za Šumu kralja Petra, pa zatim Šumu kralja Aleksandra, koje su podignute u Palestini. Ti bliski odnosi nastavljeni su i posle Drugog svetskog rata. Jugoslavija je bila tranzitna zemlja preko koje su preživeli Holokaust odlazili u Palestinu i to mimo volje Britanije koja je upravljala teritorijom Palestine. Isli smo, kako se kaže, uz nos Britancima. Preko nas su išle i isporuke oružja Jevrejima u Palestini, korišćenog u borbi za samostalnost. Konačno, Jugoslavija je bila jedna od prvih zemalja koje su priznale Izrael i ti dobri odnosi su nastavljeni i kasnije pedesetih godina. Prelomnu tačku možemo da nađemo 1967. godine, kada je bio rat i kada su prekinuti odnosi sa Izraelom i kada se Jugoslavija priklonila istočnom lageru u tom segmentu politike, solidarišući se sa Sovjetskim Savezom i njegovim satelitima. O tome je objavljen odličan članak Aleksandra Lebla u časopisu "Tokovi istorije". To je vreme kada se uspostavljaju bliski odnosi između Jugoslavije i arapskih zemalja što je imalo uticaj na politiku Jugoslavije i zaoštavanje sa Izraelom, kao i na retoriku koja je tada mogla da se vidi u našoj štampi, pa u izvesnom smislu i u publicistici. Mogli bismo to možda pre nazvati anticionizmom, protivljenjem izraelskoj politici i solidarisanjem sa Palestincima koji su ovde bili persona grata. Postoji istorija svega toga koja još nije napisana i to sve treba arhivski istražiti, ali u svakom slučaju to je period zlačenja u odnosima između ove dve zemlje i prekida odnosa. Onda dolazi raspad Jugoslavije, ja bih ga pre nazvao razbijanjem, i stvaranje novih postjugoslovenskih država koje sad samostalno uspostavljaju odnose sa Izraelom. Koliko ja mogu da procenim, odnosi Srbije i Izraela idu uzlaznom linijom.

VESTI IZ IZRAELA

Kneset odobrio civilna venčanja

IZRAEL - Izraelski parlament je usvojio zakon koji po prvi put dozvoljava verski neopredeljenim Izraelcima da sklapaju civilne brakove. Religiozne partije su bojkotovale glasanje u Knesetu.

Novi zakon dozvoljava verski neopredeljenim Izraelcima da se civilno registruju kod posebnog matičara, čija će funkcija tek biti ustanovljena. Procenjuje se da postoji 10 posto parova koji žele civilno venčanje. Prema dosadašnjem zakonu priznavani su samo civilni brakovi koji su sklapani u inostranstvu, što je veliki broj Izraelaca primoravalo da sklapaju brakove van Izraela.

Nekoliko članova Kneseta je smatralo da ovaj zakon nije sveobuhvatan i odlagali su glasanje gotovo tri časa. Protivnici ovog zakona su izrazili brigu da će on uvećati moć Glavnog rabinata Izraela jer će mu dati pravo da odmerava da li izraelski građanin, registrovan kao neko "bez verskog opredeljenja" u stvari jeste ili nije "nereligiozan". Kritičari kažu da zakon dozvoljava građanima bez verskog opredeljenja da se venčavaju samo sa onim građanima koji su takođe bez verskog opredeljenja, čime je u suštini obuhvaćen vrlo mali postotak Izraelaca.

Premda je vlada još prošle godine postigla dogovor o ovom zakonu, ortodokсна Šas partija, koja je u vladajućoj koaliciji, u poslednjom trenutku uskratila mu je podršku. Sefardski glavni rabin Šlomo Amar je izjavio da sve dok se ne postigne dogovor o kontroverznom zakonu o konverziji, Šas neće podržati ni ovaj zakon.

Venčanja u Izraelu se obavljaju pod nadzorom verske zajednice kojoj budući bračni par pripada. Zakon o venčanjima zasnovan je na sistemu koji je prvi put primenjen u vreme otomanskog carstva. On se nije menjao tokom britanskog mandata i ostao je na snazi u državi Izrael. Jevrejska venčanja potpadaju pod jurisdikciju Glavnog rabinata Izraela, dok su venčanja između hrišćana, muslimana i druzna pod nadležnošću njihovih verskih autoriteta.

Evropski parlament zatražio oslobodenje Šalita

IZRAEL - Evropski parlament je zatražio trenutno oslobađanje zarobljenog izraelskog vojnika Gilada Šalita. Ova rezolucija je usvojena većinom glasova.

Prema "Haarecu", članovi parlamenta potpisali su pismo u kojem zahtevaju da Šalit bude pušten i ujedno izražavaju protest protiv Hamasove vlade u Gazi. U pismu se, takođe, traži od Izraela

"puštanje palestinskih zatvorenika", kao i "ukidanje ograničenja na porodične posete zatvorenicima i pružanje garancija da su zatvorski uslovi u skladu sa Ženevskom i drugim međunarodnim konvencijama."

Šalita, koji ima dvojno francusko izraelsko državljanstvo zarobio je Hamas u junu, 2006. godine. Pretpostavka je da ga drže u Gazi.

Šta je babi milo...

IZRAEL - Članovi jevrejske ultranacionalističke grupe tražili su od izraelskog foto modela Bar Refaeli da se ne uda za nejevrejina, američkog glumca Leonarda di Kaprija.

"Tvoja baba i prababa nisu ni sanjale da će jednog dana njihova potomak odvojiti buduće članove vaše porodice od svog naroda", napisao je Baruh Marzel u ime Lehava organizacije.

"Asimilacija je uvek bila neprijatelj jevrejskog naroda", rekao je Marzel dodajući: "Prizovi se pameti, pogledaj unapred i unazad, a nemoj gledati samo sadašnji trenutak. Nemoj se udati za Leonarda di Kaprija i naškoditi budućim generacijama."

Reakcija je usledila nakon što je Di Kaprio u intervjuu koji je dao nagovestio da razmišlja o ženidbi i osnivanju porodice. Refaeli je nedavno, nakon što je upitana za prsten koji nosi, negirala glasanje da je verena za glumca.

Refaeli je rođena 1985. godine u Hod a Šaronu u Izraelu, u jevrejskoj porodici. Godine 2007. izazvala je rasprave kada se pročulo da se, da bi izbegla služenje vojske u Izraelu, udala za porodičnog prijatelja i ubrzo posle toga razvela.

Prema "Džuiš kronikl" Baruh Marzel ima policijski dosije zbog nasilja, napada na Palestince, jednog izraelskog policajca i novinara Urija Avnerija. On je proglasio i "sveti rat" protiv homoseksualaca u Izraelu.

Vojnici pred sudom

IZRAEL - Tužilaštvo Izraelskih odbrambenih snaga podnelo je u četvrtak tužbu u kojoj se navodi da su dva izraelska vojnika upotrebila devetogodišnjeg palestinskog dečaka kao živi štiti, terajući ga da otvori torbe za koje se smatralo da sadrže eksploziv. To je druga tužba podneta protiv izraelskih vojnika za akcije tokom operacije u Gazi prošle zime. Vojnicima će biti suđeno na vojnom sudu i ukoliko se dokaže preokračenje ovlašćenja mogu dobiti maksimalnu kaznu od godinu dana zatvora.

Britanija proterala izraelskog diplomatu

IZRAEL - VELIKA BRITANIJA - Britanska vlada je, kako javlja JTA, proterala neimenovanog izraelskog diplomatu nakon što je istraga utvrdila da je Mosad ili neka druga špijunska agencija falsifikovao britanske pasoše koje su ubice komandanta Hamasa Mahmuda al Mabhuha upotrebile u Dubajiu, o čemu smo pisali u prošlom broju.

U izjavi za Donji dom parlamenta, ministar spoljnih poslova David Miliband je rekao da ima "jake razloge da veruje" da je Izrael odgovoran za zloupotrebu pasoša i dodao da se takav postupak "ne može tolerisati" jer predstavlja ozbiljno ignorisanje suvereniteta Velike Britanije. "Činjenica da je ovo uradila zemlja koja je prijatelj, samo dodaje so na ranu!" On je zatražio da Izrael pruži garancije da nikada više neće uvlačiti Britance u takve operacije, rekavši da su 12 britanskih građana čiji su pasoši falsifikovani "apsolutno nevine žrtve."

Kancelarija Ministarstva spoljnih poslova izdala je upozorenje na veb sajtu da Britanci koji putuju u Izrael ne predaju pasoše trećim licima, uključujući i izraelske službenike, osim ukoliko je to apsolutno neophodno, jer "ukoliko putna isprava nije pod vašim nadzorom postoji mogućnost da podaci budu zloupotrebjeni".

Proterivanje stranog diplomate smatra se najozbiljnijom diplomatskom sankcijom koja se preduzima protiv druge zemlje. Izraelski i britanski mediji su izvestili da je proterani diplomata bio viši službenik Mosada. Ministar spoljnih poslova Izraela Avigdor Liberman izjavio je da je "vrlo razočaran" ovim postupkom ali da izraelska vlada neće uzvratiti istom merom nego će ubrzo na upražnjeno mesto postaviti novu osobu. Za ubistvo Mahmuda al Mabhuha okrivljen je Izrael koji nije hteo da komentariše ovaj događaj. Kako navodi policija u Dubajiu, osumnjičeni su iskoristili identitet 12 britanskih građana, kao i lažne australijske, francuske, nemačke i irske pasoše. Interpol je obavio poternice za hapšenje 27 osumnjičenih koje traži policija Dubajia. Mnogi lažni pasoši nosili su imena Izraelaca koji imaju dvojno državljanstvo, a postali su žrtve ove krađe identiteta.

ULICE BEOGRADSKIH JEVREJA

Od Daviča do Čelebonovića

Odlomak iz nagrađenog istoimenog rukopisa Radivoja Davidovića na 53. konkursu Saveza jevrejskih opština Srbije

Prvi zvanični nazivi beogradskih ulica (sokaka) potiču iz 19. veka. U to vreme sokaci su bili bez imena, kuće bez brojeva i bilo je teško pronaći lica kojima su upućena pisma, službena akta, presude, rešenja, uverenja i slično. Da bi rešila ovaj veliki problem Uprava varoši Beograda uputila je 15. marta 1847. godine predlog "Popečiteljstvu unutrenih dela" da se sve kuće numerišu, izvrši podela varoši na kvartove i imenuje tridesetak sokaka užeg gradskog jezgra ("Varoš u šancu") i to "počev od Varoš-kapije prema kući popa Vučića a izvan šanca - počev od Stambol kapije i dalje". U dopisu su naveli predlog za nazive budućih sokaka. Predlog je Popečiteljstvo dostavilo "Komisiji urednog postrojenja varoši Beograda" koja je dala mišljenje da se Varoš u Šancu i izvan njega podeli u šest kvartova: Mitropoljski, Zerečki, Savamalski, Terazijski, Palilulski i Vračarski. Komisija je sugerisala da se "glavnim sokacima naimenovanja opredele i na čoškovima napišu" i sačinila spisak imena nekih sokaka, a Popečiteljstvo je u celini ustupilo predlog Komisije uz tri napomene: da se kvartovi obeležu rednim brojevima, da prva kućna numera počne od Kneževog dvora i da se Karadorđeva ulica u priloženom spisku "naimenovanja sokaka" nazove Ulica Vojvodina. Akt je potpisao i odobrio popečitelj unutrenih dela Ilija M. Garašanin.

Prvih trideset sokaka dobilo je sledeće nazive: Bit-pazar, Varoš-kapijska, Vidin-kapijska, Vojvodina, Policijska, Ruzmarinova, Sava-kapijska, Saka-česmenska, Glavna čaršija, Gradska, Dositejeva, Zerečka čaršija, Jalića, Jelenska, Kalimejdanska, Kriva, Kujundžijska, Munzulanska, Mitropoljska, Sarafova, Staro-školska (1), Staro-školska (2), Stambol-kapijska, Sudejska, Tešna, Trojna, Ciganska, Čukur-česmenska, Šarene meane i Školska. Bilo je to, kako je zabeleženo u analima Gradske varoši, 19. februara 1848. godine. Međutim, dugo godina posle prvih zvaničnih naziva ulica stanovništvo je i dalje nazivalo sokake po crkvama, džamijama, česmama, kućama poznatih ljudi i slično.

Sedamnaest godina kasnije (1864) po nalogu "Njegove svetlosti premilostivog knjaz Mihaila" prvi put su data imena ulicama u celoj varoši (173 ulice). Uprava Varoši Beograda imenovala je Komisiju za nazive ulica u kojoj su bili: Atanasije Nikolić, predsednik, nacionalni prosvetitelj, književnik i jedan od osnivača Društva srpske slovesnosti, Vladimir Nikolić, kapetan-adjutant načelnika Štaba stajaće vojske, jedan inženjer Ministarstva

građevine i jedan službenik opštine.

Odlaskom Turaka iz Beograda 1867. godine, omogućena je urbanizacija. Te godine, Emilijan Joksimović izradio je predlog urbanističkog plana Beograda, pod nazivom, "Objašnjenje predloga za regulaciju onog dela varoši što leži u šancu" s planom grada, preko kojeg su uctane nove ulice. Na osnovu ovog pred-

loga izvršena je prva urbanistička izgradnja Dunavske padine s pravim ulicama: od Ulice kneza Mihaila do Ulice cara Dušana (današnje stanje).

Dvadeset četiri godine posle prvog naimenovanja ulica 1872. godine, Beograd je bio toliko izgrađen da se javila potreba za imenima novih ulica. Te godine je oko 150 ulica dobilo nazive. Na sačuvanom planu Beograda uctane su, između ostalih i ove ulice: Avramova (više ne postoji) Davidova (danas Braće Baruh) Jevrejska (isti naziv) Gornja Jovanova (Gospodar Jovanova) Dvorska (Dragoslava Jovanovića) Dunavska (Dubrovačka) Zlatnog Andela (Marka Leka) Makedonska (Skenderbegova) Noćajska (Zmaja od Noćaja), Savamalska (Gavrila Principa) Carigradska (Kolarčeva) Ciglarska (Takovska) Školska (Majora Ilića) i druge. Do današnjeg dana samo su 34 ulice sa ovog spiska zadržale svoje nazive.

Razvojem Beograda i promenom vlasti došlo je i do novog preimenovanja ulica. Već 1895. godine mnoge ulice su dobile nove nazive. Među novoformiranim ulicama bile su Mojsijeva i Izrailjeva (obe na Dorćolu). Beograd je prema važećem popisu imao 213 ulica u šest kvartova: Varoški, Dunavski (Dorćolski) Palilulski, Terazijski, Vračarski i Savski (ranije Savamalski).

Velike izmene naziva ulica vršene su i u kasnijim periodima (1906, 1908, 1909). Najveća je izvršena 1930. godine.

Okupatorske vlasti za vreme Drugog svetskog rata u Beogradu promenile su nazive mnogih ulica. Tom prilikom, promenjeni su jevrejski nazivi ulica: Jevrejska (Dorćolska) Avramova (Senjanina Tadije) Mojsijeva (Dobrice Milutinovića) Izrailjeva (Mike Alasa) i Braće Amar (Milorada Seljančice). Izuzetak je bila Ulica Hajima Daviča.

Zemun se kao posebna varoš nezavisno razvijao. Od 1897. do 1961. godine imao je četiri kvarta: Donji grad, Francestal, Gornja varoš (Josipovo) i Bare. Prve zvanične nazive ulica sa brojevima kuća, dobio je 1816. godine (46 ulica i tri trga). U vreme austrougarske vladavine nazivi su bili na nemačkom jeziku. U arhivskim dokumentima zemunskog Magistrata s kraja 18. veka, između ostalih, pominju se i ove ulice: Jevrejska (danas Rabina Alkalaja) Zelenog drveta (Dubrovačka) Pivarska (ne postoji više) Dvanaest Apostola (Gundulićeva) Visoka, Moravska i druge. Imena ovih ulica zadržala su se, uglavnom, do pred kraj 19. veka uz samo nekoliko izmena.

Po završetku Prvog svetskog rata, Zemun je ušao u sastav novoformirane Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, a zatim Kraljevine Jugoslavije. Ova krupna promena, u političkoj istoriji grada odrazila se i na imena njegovih ulica. Do masovnog preimenovanja ulica došlo je 1934. i 1940. godine. U periodu između dva svetska rata novoformiranim ulicama

Beogradske ulice nazvane po Jevrejima

HAJIMA DAVIČA

- od Bore Vukmirovića 5 do Podrugovićeve, prethodni naziv: Bankovačka (1930 - 1940) od 1940, Karaburma, Palilula.

BRACE BARUH - od Cara Dušana do Dunavske, raniji nazivi: Davidova (1872 - 1896) Princa Evgenija (1896 - 1946) od 1946. Dorćol, Stari grad.

BRACE AMAR - Cvetkova pijaca, Pašina česma. Raniji nazivi: Novotrmska (1930 - 1943) Milorada Seljančice (1943 - 1946) od 1940. do 1943. i od 1946. Zvezdara.

OLGE ALKALAJ - od Teodosijeve, između Ulice Milića Rakića i Ustaničke. Od 1970. Voždovac.

BEŽE ALBAHARI - Od 1972. Zemun polje, Zemun.

MOŠE PIJADE - naselje Meljak (od 1977) opština Barajevo; naselje Brestovik, Grocka, Kaluđerica Zaklopača, Umčari, Vrčini opština Grocka; naselje Rudovci opština Lazarevac; Slanci (od 1968) opština Palilula; Rajla opština Sopot.

LEONA KOENA - raniji naziv IV Nova. Od 1984. Rakovica selo, Voždovac.

STANISLAVA VINAVERA - prethodni naziv XXI Nova. Od 1986. Resnik, Rakovica.

MARKA ČELEBONOVIĆA - od 1990. Novi Beograd.

DR HUGA KLAJNA - raniji naziv Surčinski put (1965 - 1990) od 1990. Novi Beograd.

DANIKA KIŠA - od Ulice Vojislava Ilića broj 14, do Metohijske, od 1991. Vračar.

RABINA ALKALAJA - raniji nazivi: Judengasse (1816 - 1897) Primorska (1897 - 1992) od 1992. Zemun

ELIJA FINCIJA - Kamendin-Nova 3, od 2004. Zemun.

OSKARA DAVIČA - raniji naziv: Ulica Altina 19, od 2004. Zemun.

GECE KONA - bivša Zlatiborska 1, od 2004. Mali Mokri Lug, Zvezdara.

RAHELE FERARI - bivša Nova 12, od 2007, Padinska Skela, Palilula.

ALEKSE ČELEBONOVIĆA - raniji naziv Nova 158, od 2008. Mladenovac.

*Luka Mladenović
- Jevrejska ulica
na Dorćolu*

su davana imena istaknutih ličnosti iz lokalne, nacionalne i svetske istorije i nazivi po geografskim pojmovima. Aprila 1941. godine, Zemun su okupirali Nemci, a krajem iste godine grad je ušao u sastav Nezavisne Države Hrvatske.

Nova vlast je 1942. godine promenila nazive više od stotinu ulica, pre svega, one koji su se odnosili na srpsku istoriju, kulturu, dinastije i kraljeve, dajući im nova imena iz hrvatske istorije i kulture i imena nacističkih vođa. Ovi nazivi održali su se do oktobra 1944. godine kada su Zemun zauzele jedinice Narodnooslobodilačke vojske i Crvene armije.

Zemun je 22. oktobra 1945. godine ponovo pripojen Beogradu kao njegov 17. kvart. Nova vlast je ukinula ubrzo kvartove koji su pretvoreni u opštine sa imenima i granicama. Već 27. marta 1947. godine doneta je odluka o promeni i davanju novih naziva ulicama i trgovima u Zemunu. Najveći broj naziva odnosio se na ličnosti iz Narodnooslobodilačke borbe. Kriterijume davanja imena ulica strogo je kontrolisala nova komunistička vlast. Posle Rezolucije Informbiroa (1948) dotadašnja ruska imena u nazivu zemunskih ulica su preimenovana (juna 1951. godine).

Do nove promene naziva ulica u Beogradu došlo je 1965. godine kada su mnogim ulicama vraćeni stari nazivi, što se ponavlja 1997. godine i početkom 21. veka.

U delu Beograda nazvanom Dorćol, gde se nalazila čuvena Jevrejska mala, u 18. veku postojao je Jevrejski sokak. Prilikom prvog naimenovanja (1848) dobio je novi naziv Jalijska ulica, a od 1865. godine naziva se Jevrejska koja je ujedno najpoznatija ulica nazvana po kraju u kojem su najviše živeli beogradski Jevreji. Najstariji podatak o ovoj ulici potiče sa Italijanskog plana Beograda iz 1695. godine na kojem je ucrtana s pravcem kakav ima i danas. Na kasnijim

planovima, kao na Mateus Zojterovom iz 1735. godine, ucrtana su dva dvorišta i dvorište turskih i nemačkih Jevreja. Na prvom Brušovom planu s kraja 18. veka, obeležena je kao Judengasse. U vreme postojanja Jevrejske mahale bila je glavna arterija jevrejskog živilja. U toku svojeg postojanja (od 1865) Jevrejska ulica menjala je samo jednom naziv (1943) kada je nazvana Dorćolska, pripadala je III kvartu i imala je 40 brojeva kuća, da bi joj 1954. vraćen naziv. Spada u grupu malobrojnih najstarijih beogradskih ulica koje su zadržale prvobitni pravac. U Zemunu je, takođe, postojala Jevrejska ulica (Judengasse). Prostirala se od Oračke do Ulice dr Miloša Radojčića (pre 1816 - 1897) kada je promenjena u Primorsku, a od 1992. godine naziva se Rabina Alkalaja.

U periodu od 1848. do 2009. godine, mnoge ulice u Beogradu dobijale su nazive po znamenitim Jevrejima koji su ostavili velikog traga u istoriji, književnosti, umetnosti i drugim oblastima. Neke od tih ulica više ne postoje kao što su:

Avramova (1872 - 1943, Dorćolski kvart - III, Jevrejska mala). Pružala se od Solunske ulice do današnje Ulice Mike Alasa, između Jevrejske i Braće Baruh. Prethodni nazivi su bili: Kod nove Sinagoge (1872). Od 1943. godine ulica Senjanina Tadije. Ulica više ne postoji (preparcelisana).

Davidova (1872 - 1896, Dorćolski kvart, Jevrejska mala) paralelna sa Jevrejskom i Cara Uroša. Od Ulice cara Dušana do Dunavske. Sledeći naziv Princa Evgenija (1896 - 1946). Sadašnji naziv Ulica Braće Baruh.

Mojsijeva (1896 - 1943, Dorćolski kvart - III, Jevrejska mala), prostirala se između današnjih ulica Solunske i Cara Dušana, paralelna sa Jevrejskom i Tadeuša Košćuška. Danas se pruža u skraćenoj dužini od Ulice Visokog

Stevana do Solunske. Prethodni naziv Kod stare Sinagoge Bet Israel (Zatvorena ulica 1872 - 1896). Današnji naziv od 1943. godine, Ulica Dobrice Milutinovića.

Izrailjeva (1896 - 1943, Dorćolski kvart - III, Jevrejska mala), nalazila se između ulica Tadeuša Košćuška i Jevrejske, a pružala se od Solunske do Ulice Mike Alasa. Prethodni naziv je bio Krušedolska (1872 - 1896). Poslednji naziv Ulica Mike Alasa (1943 - 1963). Ulica više ne postoji (preparcelisana).

Pavla Papa (1946 - 2004, Stari grad), prostirala se od Ulice Đorđa Jovanovića do Ulice Đure Đakovića (danas Venizelosova). Od 2004. godine Ulica Jelisavete Načić.

Moše Pijade 1 (1949 - 1953, Stari grad) pružala se od Trga Nikole Pašića do Hilendarske. Prethodni nazivi: Vlajkovićeva (1896 - 1949) Mladenova (1872 - 1896). Od 1953. godine Vlajkovićeva ulica.

Moše Pijade 2 (1957 - 1997, Stari grad) postojala je od Makedonske do Trga Nikole Pašića. Prethodni nazivi: Dečanska (1953 - 1957) Kardeljeva (1949 - 1953) Dečanska (1896 - 1949) Dva jablana (1872 - 1896). Od 1997. godine Dečanska ulica.

Moše Pijade 3 (pre 1989, Železnik-Čukarica), pružala se od Avalske ulice do Ulice Lole Ribara. Sadašnji naziv Ulica Radnih akcija.

Moše Pijade 4 (do 2008. Mladenovac). Sadašnji naziv Ulica Ljube Davidovića.

Moše Pijade 5 (do 2003. Lazarevac). Danas Ulica dr Sime Rovinskog.

Naftali Demajo (do 2008. Mladenovac). Sadašnji naziv Ulica Cige Milenkovića.

U periodu od 2004. do 2008. godine, nazivi mnogih ulica u Beogradu ponovo su promenjeni. U ovom periodu, Beograd je dobio još pet ulica nazvanih po znamenitim Jevrejima: Alekse Čelebonovića, Rahele Ferari, Oskara Daviča, Gece Kona i Elija Fincija.

BISERI TRADICIJE

U znak Zaveta

Zašto se obrezuje muško dete osmog dana po rođenju, zašto se cepa odeća pred pogreb, zašto u molitveniku nema Deset zapovesti...

Obrezivanje

Obrezivanje, osnovni jevrejski zakon propisan u Bibliji, nalaže da svaki muški potomak Jevrejke bude obrezan osmog dana po rođenju.

Reč za obrezivanje na hebrejskom je "brit", što znači "zavet". To se odnosi na zavet koji je Bog dao Avramu (I Knjiga Mojsijeva, 17:2), u kojem je obećao da će blagosloviti Avrama i umnožiti ga ukoliko mu Avram bude lojalan ("Hodaj ispred Mene i budi čistog srca"). Zavet je sklopljen i zapečaćen aktom obrezivanja koji se na hebrejskom još zove "ot brit" tj. "znak Zaveta". Prva Knjiga Mojsijeva (17:11) beleži sklapanje zaveta sledećim rečima: "I bićete obrezani i to će biti znak Zaveta između Mene i vas". Ovaj odeljak se završava rečima. "A neobrezano muško...da se istrebi iz naroda svoga, jer je prekršio moju zapovest".

Cepanje odeće pre pogreba

Običaj cepanja (na hebrejskom keria) odevnog predmeta ožalošćenog, je biblijskog porekla. Kada je Jakov video Josifovo odelo umrljano krvlju, njegovi sinovi su mu saopštili da su ga rastrgle divlje zveri. Čuvši to Jakov je pocepao svoju odeću.

Biblija, takođe, opisuje kako je David pocepao svoju odeću kada je čuo za smrt kralja Saula. U "Knjizi o Jovu", Jov cepa svoj ogrtač kada počinje da oplakuje smrt svoje dece.

Kada neki od roditelja umre, sin ili ćerka cepaju levu stranu na odeći (keria) jer je bliža srcu, jer se smatra da su roditelji najbliži srcu deteta. U slučaju smrti sina, ćerke, brata, sestre ili supružnika, keria se obavlja na desnoj strani odeće. Strogi propisi zahtevaju da se cepanje odeće za roditelje uradi rukama. Keria obavlja rabin, ali ako je ožalošćeni ženskog pola, u ortodoksnim krugovima se smatra neprikladnim da muškrac dira tuđu ženu, pa u tom slučaju jedna od prisutnih žena može obaviti keria.

Zašto se venčanja retko obavljaju između Roš Hašana i Jom Kipura?

Iako nema eksplicitne zabrane venčavanja u danima između Roš hašana i Jom Kipura, tradicionalno se u to vreme parovi ne venčavaju. Desetodnevni peri-

"Obrezujte se i to neka bude znak Saveza između Mene i vas"

od između ova dva velika jevrejska praznika je vreme ozbiljnog samoposmatranja. Jevreji veruju da duh veselja i zabave, koji se najčešće ispoljava tokom svadbene proslave, nije primeren ovom donekle mračnom i teškom periodu jevrejskog kalendara kojeg obeležava duboko samoispitivanje.

Mezusa i selidba

Ako Jevrejin proda ili iznajmi kuću drugom Jevrejinu ne sme skinuti mezuze sa dovrataka, da novi vlasnik, koji možda ne može dovoljno brzo da ih sebi obezbedi, ne bi živeo u kući u kojoj nema mezusa na dovratcima. Ako Jevrejin proda svoju kuću nejevrejinu on treba da

poskida sve mezuze, da ne bi bile oskrnavljene iz bilo kog razloga koji može biti i posledica neznanja. Međutim, ako ima opravdanog razloga da misli da će novi vlasnik biti povređen takvim gestom, mezuze ne treba dirati.

Zašto nema Deset zapovesti u molitveniku?

U vreme Drugog hrama, nakon prinošenja jutarnje žrtve, sveštenici su se kretali prema prostoriji Hrama koja se zvala Dvorana isklesanih kamenova. Tamo su učestvovali u molitvi u kojoj je, između ostalog, izgovarano Deset zapovesti.

Kada su te molitve iz perioda Drugog

Hrama uvršćene u sinagognu službu (koja je zamenila Hram kao centralnu instituciju jevrejskog života), izostavljeno je recitovanje Deset zapovesti, jer su neke sekte, naročito Samarićani, preuveličavale njihovu važnost i tvrdile da su samo one date Mojsiju na gori Sinaj, ali ostatak Tore nije. Da se ovom verovanju ne bi dao legitimitet, u talmudska vremena (Berahot 12a), Deset zapovesti je izostavljeno iz molitvenika, premda su, uprkos ovoj zabrani neke zajednice nastavile da ih izgovaraju.

Paljenje sveća na Šabat

U rana talmudska vremena sveće su paljene svake noći u svakoj kući iz praktičnih razloga, da bi se osvetlila. Obitavalište se najčešće sastojalo od dve sobe i obično bi se jedna sveća, po potrebi, premeštala iz sobe u sobu, kako bi je osvetlila.

Međutim, petkom uveče paljene su dve sveće, po jedna za svaku sobu, zato što je na Šabat bilo zabranjeno nošenje (pomeranje) upaljene sveće.

Do VIII veka nije izgovaran blagoslov nad upaljenom svećom. Međutim, nakon tog perioda, da bi se suprotstavili običajima karaićanske jevrejske zajednice koja je zabranjivala korišćenje svakog svetla na Šabat, rabini su uveli obavezu paljenja sveća i izgovaranje blagoslova.

Paljenje dve sveće na Šabat oslanja se na dva važna stiha u Bibliji: "Sećaćeš se dana odmora (Šabata)" (II Knjiga Mojsijeva, 20:8) i "Držaćeš dan odmora (Šabat)" (V Knjiga Mojsijeva, 5:12).

Tokom vekova izrodili su se razni običaji koji se razlikuju od zajednice do zajednice, od porodice do porodice. Neki ljudi pale sedam sveća ili sedmokraki svećnjak koji odgovara sedam dana u nedelji ili sedmokrakoj menori koja je bila centralni predmet jerusalimskog Hrama. U nekim kućama žena će upaliti sveću za svakog člana porodice, uključujući i unuke. U Talmudu (Šabat 23b) se pohvalno govori o ovom običaju i stoji: "Umnožavanje sveća (svetla) je blagoslov Šabata."

Primarna, ali ne i isključiva, obaveza paljenja sveća za Šabat, pripada ženama. Tradicionalno objašnjenje nalazi se u Talmudu (Šabat 31b), u komentaru Rašija koji kaže da pošto je žena bila razlog pada čovekovog (Eva nije odolela iskušenju Zmije), uzrokujući time da svetlo sveta bude pomračeno, ženina obaveza je da upali sveće i tako vrati svetlo svetu. Ali ako iz nekog razloga žena ne može da upali sveće za Šabat, ta obaveza prelazi na muškrca.

Žene koje žive same imaju, takođe, obavezu da pale sveće na Šabat.

Priredila: Danijela Danon

PRAZNICI, OBIČAJI, MOLITVE

Prinošenje pashalne žrtve u Jerusalimskom hramu

Pesah šeni ili Pesah katan

Piše: Ana Rolinger

Sefirat haomer

Običaj potiče iz perioda Jerusalimskog hrama. Pesah šeni je pružao priliku svima koji nisu mogli da prinesu pashalnu žrtvu u odgovarajuće vreme, bilo zbog ritualne nečistote ili udaljenosti od Jerusalima, da to učine 14. dana meseca ijar.

Pesah šeni se pominje u Tori (Brojevi, 9:1-14).

Mojsije je objavio da pashalnu žrtvu (Korban Pesah ili pashalno jagnje) mogu jesti samo oni koji su ritualno čisti. Ljudi su došli kod Mojsija žaleći se da oni koji dođu u kontakt sa mrtvacem i tako postanu ritualno nečisti neće biti u mogućnosti da ispune micvu za Pesah. Mojsije se savetovao sa Bogom koji je objavio da svako ko nije mogao da prinese pashalno jagnje 14. nisan, treba to da učini 14. ijar, dakle ceo mesec kasnije, i tek tada može jesti pashalno jagnje zajedno sa macesom i gorkim travama.

Pesah šeni nas podseća i podučava da uvek postoji i druga prilika i mogućnost za duhovni promene i napredak.

Danas Pesah šeni ima status malog praznika (do te mere "malog" da mnogi Jevreji nisu sa njim ni upoznati) i on se u svojoj osnovi obeležava još samo u ortodoksnom i tradicionalno konzervativnom judaizmu. Slavi se jedan dan i rad je dozvoljen. Običaj je, ali ne i propis, da se te noći pojede samo jedan komad maca.

Dok je nisan mesec otkrovenja u kojem se Bog objavio u svoj svojoj veličini i oslobodio Jevreje iz ropstva, ijar je mesec pojedinačnog nastojanja za duhovnim uzdizanjem.

Brojanje Omera (ili Sefirat Ha'omer) predstavlja verbalno brojanje svakog od 49 dana između jevrejskih praznika Pesaha i Šavuota. Ova micva je izvedena iz zapovesti Tore koja nalaže brojanje 49 dana počev od dana kada se ječam od jednog omera (biblijska mera) prinosio kao žrtva u Jerusalimskom hramu, pa sve do dan pre nego što se u njemu prinosila pšenična žrtva.

Zapovest o brojanju Omera data je u III Knzi Mojsijevoj, (23:15-16):

"Od prvoga dana po suboti, od dana kada prinesete snop za žrtvu obrtanu, brojićete sedam punih nedelja. Nabrojićete peseset dana do prvoga dana po sedmoj nedelji i tad ćete prinositi nov prinos Gospodu."

Brojanje Omera počinje drugog dana Pesaha (16. nisan), i završava se dan pre praznika Šavuot, koji pada na pedeseti dan od početka brojanja.

Ideja brojanja svakog pojedinačnog dana simbolizuje duhovnu pripremu za trenutak kada je Tora predata Mojsiju početkom meseca sivana, otprilike u isto vreme kada pada praznik Šavuot. Jevrejski narod je izbavljen iz Egipta na Pesah da bi primio Toru na planini Sinaj, a taj događaj slavimo na praznik Šavuot. Stoga brojanje Omera pokazuje u kojoj meri Jevrejin žudi da prihvati Toru kao neodvojivi deo svog života. Brojanje Omera je Majmonides (Rambam) slikovito uporedio sa čovekom koji iščekuje najmilijeg prijatelja. U iščekivanju najdražeg prijatelja čovek broji ne samo sedmice nego i dane i sate, sve do trenutka kada se prijatelj pojavi.

PRAVOSUĐE I ANTISEMITIZAM

Igranka bez prestanka

Kada se konačno reši da pokrene postupak protiv raspirivanja rasne, verske i nacionalne netrpeljivosti tužilac mora "mečku da rodi" da bi to delo dokazao

Piše: Saša Ristić

Pred okružnim sudom u Beogradu održan je javni pretres povodom objavljivanja knjige "Tajanstveni svet masona". Javni tužilac, tačnije njegov zamenik, tražio je da se ona zabrani jer je antisemitska i sadrži neistine koje bi mogle uznemiriti javnost. Odbrana je bila na stanovištu da je dužnost izdavača bila da "upozna široku javnost o masoneriji, kao opasnoj i društveno negativnoj pojavi". Da skratimo priču, tvrdnje iznete u knjizi "Tajanstveni svet masona" potkrepljene su "Protokolima sionskih mudraca" za koju je sud utvrdio da se radi o propagandističkom antisemitskom falsifikatu objavljenom u Moskvi, verovatno 1901. godine, koji je služio kao "dokaz" razornog delovanja Jevreja. Na sudu je ustanovljeno da se u predmetnoj knjizi "Protokoli" ne tretiraju kao falsifikat, već se u komentaru s tim u vezi, pored ostalog napominje: "Mnogi će do današnjeg dana dokazivati falsifikat "Protokola", ali će ih cionizam demantovati". Sagledavši argumente obe strane, sud je presudio po Zakonu o javnom informisanju kojim se zabranjuje rasturanje štampane stvari putem kojih se iznose neistine kojima bi se mogla uznemiriti javnost i po Zakonu o sprečavanju zloupotrebe slobode štampe i drugih vidova informisanja. Epilog: Zabranjuje se rasturanje knjige "Tajanstveni svet masona" zbog neistina kojima bi se mogla uznemiriti javnost, a "svi primerci navedene knjige - ODUZIMAJU SE.

Događaj koji smo preporučili zbio se pre nešto više od 25 godina, 5. jula 1984., a pomenuto sudsko rešenje čuva se u Jevrejskom istorijskom muzeju. Za ondašnji sud sve je bilo kristalno jasno, a pohlepnost izdavača, zaodnuta u plašt slobode štampe i govora - providna. Od podnošenja tužbe do presude trebalo je nešto manje od dva meseca. Prosto, tada se znalo da su "Protokoli sionskih mudraca" falsifikat. Ali to su bila druga vremena. Da li smo sada pametniji, da li "Protokoli" više nisu falsifikat, da li imamo nova "saznanja" o po čovečanstvo "razornom" delovanju Jevreja, pa se zbog toga takvi slučajevi pred sudovi-

ma vunovlačare i po dve decenije? Primera radi, proces protiv autora knjige "Biblija - jevrejsko ogledalo", penzionisanog kliničkog psihologa Ratibora Đurđevića, počeo je 1991. godine. Kada je procenjeno da on nije sposoban da prisustvuje raspravi u sudnici, naloženo je neuropsihijatrijsko veštačenje koje traje već pet godina. U međuvremenu, naravno, ovaj plodni stvaralac ne miruje. Može mu se.

- Pre dve decenije bilo je jasno da su "Protokoli sionskih mudraca" antisemitski falsifikat i da ste, kad ih objavite, počinili krivično delo - kaže advokat Nebojša Samardžić, koji ima to "zadovoljstvo" da pred sudom zastupa jevrejsku zajednicu u postupcima protiv vinovnika antisemitskih ispada. - Tu tada uopšte nije bilo nikakvog spora. Danas bismo mogli da podnesemo mesečno pet krivičnih prijava. Čemu kad ni jedan jedini predmet, evo sad je 2010., nije priveden kraju? - pita ne skrivajući frustriranost.

Antisemitizam pod "udarom" pravosuđa

- Slučaj protiv Ratibora Đurđevića i drugih. Đurđević, penzionisani klinički psiholog, autor je knjige "Biblija - jevrejsko ogledalo", kao i brojnih tekstova antisemitske sadržine. Proces je počeo 1991. godine. Kada je procenjeno da nije sposoban da prisustvuje raspravi u sudnici naloženo je neuropsihijatrijsko veštačenje. Ono do danas nije dato. Đurđević i dalje piše na iste teme, a njegova dela su dostupna čitaocima.

- Protiv istog autora, vezano za knjigu "Protokoli sionskih mudraca" i Žarka Gavrilovića koji je autor uvoda pomenute knjige, pokrenut je sudski postupak 2002. godine. Zbog već pomenutog nedostatka neuropsihijatrijske ekspertize on je prekinut.
- I 2005. godine protiv Ratibora Đurđevića pokrenut je postupak zbog pisanja uvodnika za knjigu "O jevrejskom ritualnom ubistvu" i suđenje je prekinuto opet iz već pomenutog razloga.
- Dana 19. novembra 2008. pokrenut je sudski postupak protiv Dejana Lučića autora knjiga "Kraljevstvo Hazara - nevidljiva imperija koja vlada svetom" i "Kraljevstvo Hazara - teorija zavere nije fikcija, njeno ime je interes".
- Sudski postupak protiv Dragana Filipovića, autora knjige "Anatomija globalističkog smrada", pokrenut je 22. maja 2009. Suđenje je prekinuto jer policija ne može da nađe prebivalište optuženog, baš kao ni adresu Dejana Lučića.
- Sudski postupak protiv novinara Aleksandra Palića, autora teksta "Kada se oslobodi Hazara, Srbija će procvetati" počeo je 11. decembra 2008.
- Postupak protiv prof. Đorđa Katića zbog pisanja uvodnika za "Protokole sionskih mudraca" sa podnaslovom "Tajni plan judeo-masona da zavladaju svetom", kao i izdavačke kuće "Centar", počeo je 2001. godine da bi bio obustavljen odlukom suda 2003.
- Sudski postupak protiv Milana Arnauta, direktora izdavačke kuće "Alter" i Marinka Arsića Ivkova, izdavača knjige "Zašto će propasti Amerika - tajna svetska vlada" otpočeo je 2001. godine da bi bio suspendovan sudskom odlukom 2003.

Nedavno se u štampi pojavila još jedna antisemitska knjiga. Reč je o delu "Mit o holokaustu", švajcarskog autora Jirgena Grafa, u toj zemlji osuđenog na 15 meseci zatvora zbog negiranja Holokausta

Kada to kaže, advokat Samadžić misli da se ni jedan jedini put nije dogodilo da tuženi bude proglašen krivim, uprkos jasnim dokazima krivice. Istini za volju, suđenje jeste u dvatri slučaja privedeno kraju, ali tako što je postupak obustavljen, a prijave odbačene.

Koji su ralozi sudske sporosti? Po Samadžiću postoje tri:

Jedan je što sudovi uopšte nisu shvatali opasnost i značaj objavljivanja antisemitskih knjiga. Drugi razlog je što je, verovatno sa stanovišta tužilaštva, bilo značajnijih i prioritarnijih predmeta, a treći je taj da u porastu nacionalizma i svega ostalog i jedan deo tužilaca verovatno deli ubeđenja koja se iznose u ovim knjigama.

Nedavno se u štampi pojavila još jedna antisemitska knjiga. Reč je o delu "Mit o holokaustu", švajcarskog autora Jirgena Grafa, u toj zemlji osuđenog na 15 meseci zatvora zbog negiranja Holokausta. Kaznu je izbegao pobežavši u Belorusiju. Tim povodom Savez jevrejskih opština oglasio se Javnim saopštenjem u kojem, po ko zna koji put, traži od nadležnih državnih i pravosudnih organa da se zabrani objavljivanje i distribucija antisemitskih knjiga. A koliko je sporost sudova ne samo kontraproduktivna nego, narodski rečeno, ide na nerve govori i detalj Saopštenja u kojem se kaže i da Savez, pošto organi tužilaštva i sudovi ne reaguju na zahteve jevrejske zajednice da se rasturanju antisemitskih publikacija stane na put, "razmatra mogućnost javnog protesta ispred Ministarstva pravde". Srbiji samo još ta parada nedostaje da kompletira mračni stereotip o sebi i to mi Jevreji, njeni lojalni građani, dobro znamo, ali - dozlogrdilo!

Ne prizivamo prošla vremena, daleko bilo, ali za razliku od sudova iz vremena jednopartijskog jednonumlja, kada je svima sve bilo jasno, danas, izgleda, nikom ništa nije jasno i niko ništa ne želi da vidi taman da mu oko istera. Tužilac i kada se reši da pokrene

Negiranje Holokausta mora da bude krivično delo - advokat Nebojša Samadžić

javalov postupak protiv raspirivača rasne, verske i nacionalne netrpeljivosti mora "mečku da rodi" da bi to delo dokazao.

- Ja čak ovde imam jednu odluku još iz 2002. godine - kaže naš sagovornik preturajući po fasciklama. - Nju je doneo Okružni sud u Beogradu sa obrazloženjem da je, da bi postojalo krivično delo izazivanja rasne verske i nacionalne mržnje, razdora ili netrpeljivosti, potrebno da lice s umišljajem svoju delatnost usmeri na izazivanje odnosno stvaranje do tada nepostojće mržnje. Ja ovo drugačije ne mogu da protumačim nego da je sud smatrao da je određen nivo postojeće mržnje prema Jevrejima društveno prihvatljiv, pa, ako se ona značajno ne poveća, ne postoji krivično delo izazivanja rasne, verske i nacionalne mržnje - veli čudeći se.

Drugim rečima, neko treba da vas opauči metalnom štanglom po glavi i to proprati rečima: "Znam te Jevrejine dok si Hazar bio!" da bi za sud to bio jasan dokaz da je knjiga "Kraljevstvo Hazara - nevidljiva imperija koja vlada svetom" Dejana Lučića, izazvala rasnu, versku i nacionalnu mržnju do tada "nepostojću". Ova sadašnja,

Zabranjuje se rasturanje knjige "Tajanstveni svet masona" zbog neistina kojima bi se mogla uznemiriti javnost, a "svi primerci navedene knjige - ODUZIMAJU SE

postojeća, ne smeta - sudu, naravno. Autor knjige bi bio priveden pred lice pravde - čim policija dozna njegovu adresu. U Lučićevom slučaju, pokazalo se, to može da potraje godinama. Do tada, knjizi ništa ne fali, a vi i dalje možete na miru da vladate svetom, nevidljivo, razume se i da vas uopšte ne uzbuđuje to što vas je pomenuti autor brilijantno razotkrio. Što se pravosuđa tiče, dotični može samo da vam pljune pod prozor!

U mnogim zemljama postoje zakoni po kojima je negiranje Holokausta krivično delo. Nedavno je i predsednik Mađarske Laslo Šoljom potpisao zakon kojim je i u pravosuđu našeg severnog suseda to postalo kažnjivo sa tri godine zatvora. Sa željom da tako bude i kod nas, SJOS je nekoliko puta slao dopise raznim ministrima pravde. Postoji, takođe i preporuka EU da negiranje Holokausta bude krivično delo. Kakva je šansa da tako nešto uđe i u naš zakonik?

- Mislim da se ovde sudaramo sa neposrednom prošlošću ove zemlje i bojazni da sutra ne bude i negiranje nečeg drugog krivično delo, na primer, zločina u Srebrenici, pa se onda to izbegava. Takav zakon bi tužilaštvima mnogo olakšao posao. Prosto, zna se šta može da bude predmet naučne rasprave. Međutim, ako neko izađe i kaže da gasne komore nisu postojale, e to je već krivično delo i time je priča završena - nedvosmislen je naš sagovornik.

Ovu priču možemo završiti rečima španske novinarkice Pilar Rahola: "Borba protiv antisemitizma nije obaveza Jevreja nego nejevreja!" Ali, Španija je daleko, a Bog visoko...

VESTI SA WWW.SAVEZSCG.ORG

Za čitaoce "Jevrejskog pregleda" koji nisu u mogućnosti da posećuju veb sajt Saveza jevrejskih opština Srbije donosimo izbor vesti i informacije koje su tamo postavljene

Mit o Holokaustu - strogo naučna mržnja

Od nedavno se u našoj zemlji može naći knjiga "Mit o holokaustu", autora Jirgena Grafa, poznatog švajcarskog negatora Holokausta. Reč je o namernom širenju mržnje pomoću manipulacija istorijskim istinama. Publikovanje ove knjige demonstracija je zloupotrebe slobode govora u Srbiji od strane izdavača sakrivenog iza potpisa "Autorsko izdanje". Za žaljenje je da je i takva knjiga katalogizovana u Narodnoj biblioteci Srbije. Knjiga je prevedena sa ruskog jezika i izdata je u tiražu od 500 primeraka. U odeljku Reč izdavača, između ostalog stoji

da autor, švajcarski naučnik Jirgen Graf, "na strogo naučnoj osnovi raskrinkava istorijske mitove koje su stvorile svetske zakulisne sile radi opravdanja svojih pretenzija na svetsku vladavinu i pretvaranja ljudi u zavrtnje novog svetskog poretka".

Važno je napomenuti da su "strogo naučno osnovana" knjiga i autor zabranjeni u mnogim zemljama uključujući i Švajcarsku. Godine 1998. tamošnji sud je Jirgen Grafa i njegovog izdavača Gerharda Foerster osudio zbog negiranja Holokausta. Pisac je dobio 15 meseci zatvora, ali je uspeo da pobjegne iz zemlje i izbegne kaznu.

Ima li tome kraja?

Povodom objavljivanja knjige Jirgena Grafa "Mit o Holokaustu", Savez jevrejskih opština Srbije uputio je pisma Borisu Tadiću, predsedniku Republike Srbije, Slobodanu Radovanoviću, vd republičkog javnog tužioca, Mirku Stefanoviću, drzavnom sekretaru u Ministarstvu inostranih poslova i Svetozaru Čiplicu, Ministru za ljudska i manjinska prava. Tekst pisma ujedno je i javno saopštenje Saveza upućeno novinskim agencijama: Tanjug, Beta i Fonet.

Odgovor

Povodom obraćanja Saveza jevrejskih opština Srbije predsedniku Republike Srbije Borisu Tadiću u vezi štampanja knjige "Mit o holokaustu", autora Jirgena Grafa, predsednik SJOS primio je poziv iz Kabineta predsednika Republike u kojem mu je saopšteno da gospodin Boris Tadić osuđuje svaki antisemitizam i da će u granicama svojih ovlašćenja podržati zahtev Saveza jevrejskih opština Srbije.

Evropsko jevrejstvo 2050. godine

Na oksfordskom univerzitetu, u organizaciji JDC-a, od 5. do 7. marta održan je seminar "Scenariji budućnosti" (Future Scenarios). Grupi od desetak učesnika, članova jevrejskih zajednica Norveške, Švedske, Litvanije, Mađarske, Portugala, Slovačke, Francuske, Južnoafričke Republike i Srbije predavala je grupa oksfordskih profesora. Predavači su pokušali

da predvide globalna svetska kretanja u širokom spektru, da projektuju sliku sveta do 2050. godine kao i da sagledaju budućnost evropskog jevrejstva u tim okvirima.

Na poziv JDC-a, seminaru su prisustvovali Aleksandar Nećak, predsednik SJOS i Robert Sabadoš, zamenik.

Savin i Šuica predloženi u Nacionalni savet za kulturu

Savez jevrejskih opština Srbije predložio je Ministarstvu kulture pozorišnog reditelja Egona Savina i profesora na Akademiji likovnih umetnosti dr Nikolu Šuicu za članove Nacionalnog saveta za kulturu. Nacionalni savet za kulturu je stručno-savetodavno telo obrazovano sa ciljem stalne stručne podrške u očuvanju i širenju kulture. Njegovi članovi biraju se iz redova uglednih i afirmisanih umetnika i stručnjaka u kulturi na period od pet godina, a na predlog nacionalnih saveta nacionalnih manjina.

AKTIVNOSTI SOCIJALNE SLUŽBE U 2009.

Za 2009. godinu od strane Klems konferenca su odobreni fondovi:

-SO30 -8559, SOIRG1- 9456, SPINT-7978 i SW10.

Sredstva navedenih fondova, namenjena potrebama članova zajednice koji su preživeli Holokaust, korišćena su namenski u okviru projekta zdravstvene zaštite i

kućne nege .

Projekat zdravstvene zaštite obuhvata refundacije dela troškova za: zdravstvene usluge, nabavku lekova i kućnu negu.

U toku 2009. godine refundacijom troškova za medicinske usluge obuhvaćeno je 186 članova naše zajednice.

Za sredstva iz dela projekta koji se odnosi na refundiranje troškova za nabavku lekova bilo je 165 korisnika.

Sredstva iz fondova SOIRG1 i SPINT su prema projektu iskorišćena za pružanje pomoći u okviru kućne nege. Ukupan broj članova zajednice koji su dobili ovu vrstu pomoći je 47.

Iz SOIRG-a su refundirani i troškovi za kupljene pelene za 29 osoba.

Sredstva iz SW fonda su planirana i utrošena za pomoć osobama sa niskim primanjima (za nabavku manjih kućnih aparata, plaćanje ogreva, lekova i sl.) Iz ovog granta je 79 članova zajednice dobilo pomoć, od toga šestoro za lekove, a 73 za sitne popravke, nabavku kućnih aparata, plaćanje računa za grejanje i sl.

Sredstva SJOS i WJR

U okviru socijalne delatnosti Saveza je, takođe i pružanje pomoći članovima zajednice koji nisu "žrtve Holokausta" i sastoji se u dodeli:

- redovne mesečne socijalne pomoći - 22 osobe
- jednokratne novčane pomoći - 14 osoba
- pomoć za novorođenu decu - 13 dece
- refundacija troškova za lekove - 12 osoba
- refundacija troškova za lečenje - 5 osoba

U toku 2009. godine dodeljena je i pomoć u vidu vaučera za hranu i to 273 vaučera za 125 porodica

AKTIVNOSTI SOCIJALNE SLUŽBE U 2010.

Klems konferens odobrio je i ove godine sredstva za članove zajednice preživjele Holokaust iz fondova:

SO 31, SOIRG 2, SW 11, ALDA 2

Sredinom februara odobren je i grant ALDA 3

Kao i prethodnih godina, sredstva se koriste za realizaciju projekta zdravstvene zaštite i kućne nege kao i za hitne intervencije (popravke kućnih aparata, nabavku ogreva, zimске garderobe i sl.) Njihovi korisnici su isključivo članovi zajednice koji su preživeli Holokaust, tj. rođeni do 15. maja 1945. godine. U toku prva dva meseca 2010. godine Komisija za realizaciju projekta zdravstvene zaštite i kućne nege je redovno zasedala i odobrila pristigle zahteve naših članova koji su preživeli Holokaust.

Na prvom zasedanju Komisije 19. januara 2010. utvrđeni su pravilnik i cenovnik refundiranja troškova za plaćene medicinske usluge, kupljene lekove i pelene kao i visina osnovica za kućnu negu za A i B grupu korisnika. Tom prilikom odobreno je 49 zahteva za refundaciju.

Na drugom zasedanju 2. februara 2010. odobreno je 37, a na trećem, 14 dana kasnije - još 39 zahteva.

Početkom 2010. godine, WJR i JOINT odobrili su sredstva za pomoć najugroženijim članovima zajednice. Ova pomoć se realizuje u vidu vaučera za hranu. Za prvu podelu, u martu, odobreno je ukupno 280 vaučera. I ove godine je Rochlin fondacija obezbedila pomoć za decu do 18 godina iz porodica sa najnižim prihodima. Za njih je Socijalna komisija odobrila ukupno 67 vaučera. Porodični vaučeri i vaučeri za decu biće uplaćeni kompanijama sa kojima opštine imaju ugovore 10. marta 2010.

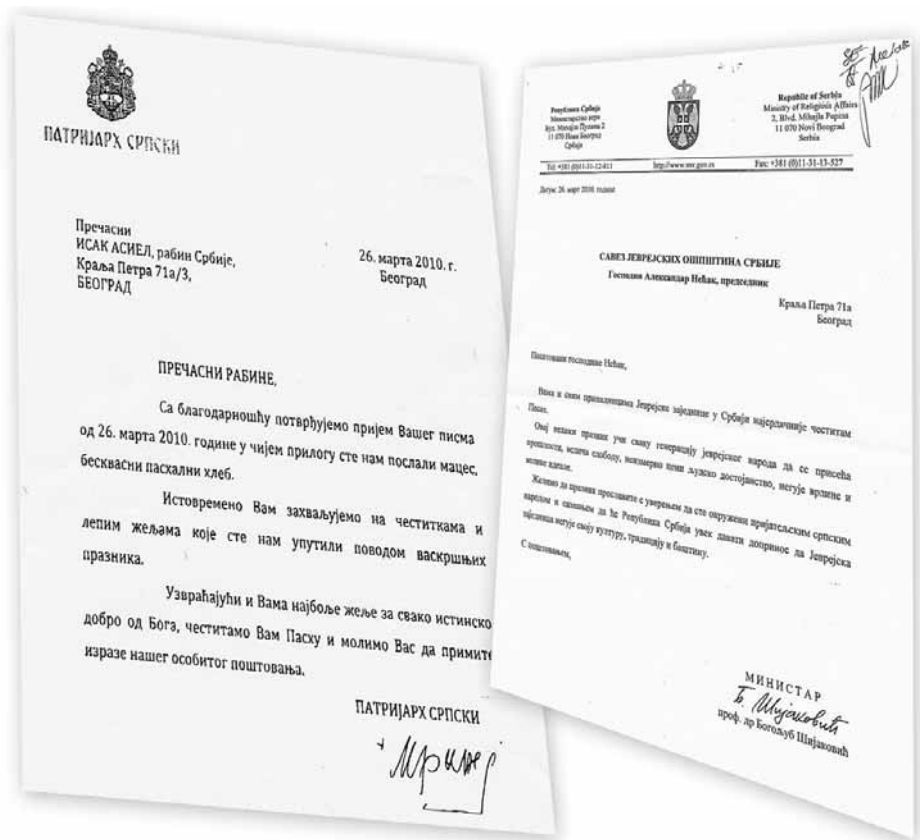
Rochlin fondacija

Rochlin fondacija je obezbedila sredstva za vaučere za decu iz najugroženijih porodica u zajednici, njih 43. Njima je dato 69 vaučera.

Mađarski zlatni voz i za 2010. godinu

Iz kancelarije SJOS obavešteni smo da su i za ovu godinu odobrena sredstva iz programa "Mađarski zlatni voz". Reč je o odšteti žrtvama mađarskih nacističkih progona, rođenim pre 8. maja 1945. godine, koje su u periodu 1939-1945 živele u okviru mađarskih granica iz 1944. godine.

Povodom Pesaha stigle su nam čestitke patrijarha srpskog i ministra vera

Potpisan Memorandum o saradnji sa jevrejskom zajednicom Makedonije

Savez jevrejskih opština Srbije posetili su u sredu 24. marta 2010. Ljiljana Mizrahi, predsednica Fonda Holokausta Republike Makedonije i prof. dr Pande Lazarevski, predstavnik vlade te zemlje u Upravnom odboru Fonda.

Cilj dolaska gostiju bio je da sa SJOS potpišu Memorandum o saradnji.

- Fond Holokausta Jevreja Makedonije osnovan je 2002. godine i u njega je ušla imovina postradalih Jevreja koja je ostala bez pravnog naslednika. Republika Makedonija je pokazala veliko srce i razumevanje pobrinuvši se da sva ta imovina uđe u Fond - kaže Mizrahi, naglašavajući da potpisivanje Memoranduma doživljava i kao posebnu čast. Ona je podsetila da je saradnja među jevrejskim zajednicama sa prostora bivše Jugoslavije i do sada bila živa, a da je Memorandum samo vid njene formalizacije.

Pomenuta ustanova gradi Memorijalni centar Jevreja Makedonije i radovi se trenutno nalaze u završnoj fazi.

- Upravni odbor Fonda Holokausta radi na paritetnoj osnovi, sa po tri predstavnika Vlade i jevrejske zajednice - kaže prof. dr Lazarevski. - Jevrejska zajednica u Makedoniji, a verujem da je tako i u Srbiji, uživa veliku podršku naroda. Mogu vam reći da svi naši sugrađani sa velikim iščekivanjem očekuju završetak gradnje Memorijalnog centra, jer znaju da je to istovremeno i svojevrsna poruka koju Makedonija šalje svetu.

NA PREDSTAVLJANJU KNIGE JAŠE ALMULIJA "JEVREJI I SRBI U JASENOVCU"

I majku i oca - žrtvama

Specijalno za "Jevrejski pregled"
- Tomislav Zečević, novinar
„Frankfurtskih vesti“

"Majku vam jevrejsku i srpsku, dokle ćete da lažete i trujete narod!" bile su tiho izgovorene reči čoveka duže kose sa bradom. Zatim je ustao šutnuo stolicu i sa devojkom koja ga je pratila napustio skup. Skandal većih razmera sprečili su profesori na čelu sa dekanom Pravnog fakulteta Mirkom Vasiljevićem koji su molbama zaustavili grupu revoltiranih mladića čija je očigledna namera bila da se domognu "čupavca".

Ovaj uvredljiv ispad dogodio se u uveče 17. marta ove godine u prepunoj sali beogradskog Pravnog fakulteta, a u sred promocije knjige novinara i publiciste Jaše Almulija "Jevreji i Srbi u Jasenovcu".

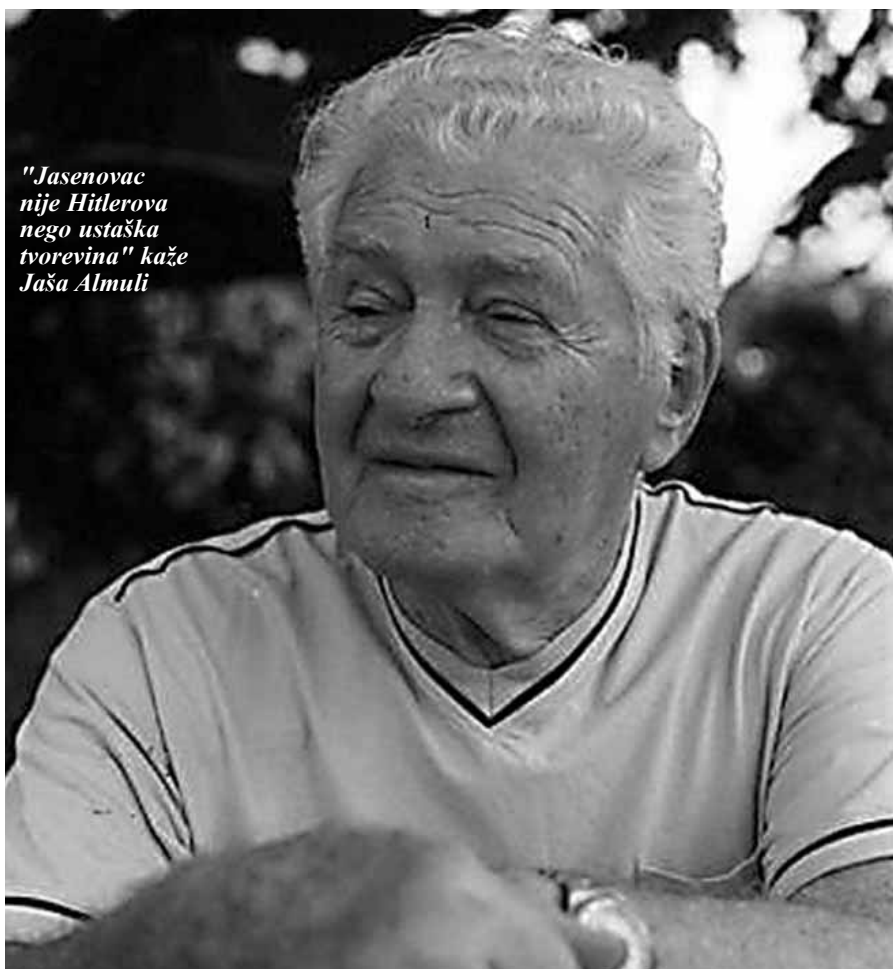
Sve je počelo sjajno, prepuna dvorana većinom mladih ljudi željnih istine o najtragičnijem segmentu srpske istorije. "Skandal majstor" takođe je stigao na skup u pratnji mlade dame, a seli su blizu stola medijatora. Pomno su snimali i beležili reči besednika. A kada je počeo da govori autor Almulij pomenuti mladić i devojka počeli su pokazivati nervozu. Njihovom strpljenju došao je kraj kada je Almulij ustvrdio da "Jasenovac nije Hitlerova tvorevina već originalno i najmračnije delo Hrvatske Nezavisne Države, da je zločin u Jasenovcu zločinačkiji od svih drugih, a da su zločinci bili najkrvoločnija ljudska bića u istoriji čovečanstva". Tog trenutka neznani gost je izazvao skandal i napustio salu, a prisutni su informisani da je, navodno, reč o dopisniku nekih hrvatskih novina. Jedno je sigurno, bez obzira ko je bio provokator, ostaje činjenica da su u sred Beograda deljeni šamari, ne samo uglednom autoru knjige koji živi u Londonu nego, svim Srbima i Jevrejima, ali i drugima koji su skončali kao žrtve logora Jasenovac.

Raspetljavanje i otkrivanje zlikovaca i naredbodavaca je praćeno medijskom tišinom. Kako reče profesor dr Dejan Bujuklić: "Našim televizijama je preča neka farma ili veliki brat, no naša deca, preklana i živa bacana u užarene peći". Možda je provokator imao nameru da spreči i slanje peticije predsedniku Srbije Borisu Tadiću. Ali poslata je, a u njoj su dominantna četiri zahteva.

Da se na Starom sajmištu osnuje Muzej genocida, da se u nastavnim planovima škola ustanovi nastavna jedinica, posvećena genocidu nad Srbima, Jevrejima i Romima, da se

Tito i Jasenovac

Ne samo Jaša Almulij nego i drugi prisutni tražili su da država stane iza istraživačkog tima koji bi razjasnio i dao odgovore na mnoga pitanja. Tako je dekan Pravnog fakulteta profesor Mirko Vasiljević insistirao na razjašnjenju dilema - zašto Tito nikada nije hteo da poseti Jasenovac, zašto papa nije posetio Jasenovac, kako je Draganić preko Tita stigao u Hrvatsku, kao i upletenost britanskih obaveštajnih službi u prebacivanje Pavelića iz Frankfurta u Vatikan, pa u Argentinu.

"Jasenovac nije Hitlerova nego ustaška tvorevina" kaže Jaša Almulij

Bojkot promocije

Promocija knjige Jaše Almulija "Jevreji i Srbi u Jasenovcu", kako je rečeno, nemerljivog doprinosa savremenoj istoriji, protekla je, bar što se tiče javnih medija u tišini. Bojkot? Kako drugačije objasniti činjenicu da osim novinara "Vesti" iz Frankfurta nijedan drugi predstavnik novina, TV i radio stanica nije prisustvovao ovom skupu.

obavezno tokom školovanja bar jednom organizuje poseta đaka Jasenovcu i Donjoj Gradini. Da se pokrene postupak obeštećenja jasenovačkih žrtava. I na kraju, da se 22. april, kada su zatočenici

Predlog Tadiću

Na promociji knjige Jaše Almulija "Jevreji i Srbi u Jasenovcu" prisustvovala je i Smilja Tišma koja je 1941. godina, kao devetogodišnja devojčica, bila uhapšena sa celokupnom porodicom strpana u logor. Ona je predložila predsedniku Tadiću da pokrene postupak vraćanja opljačkanog srpskog blaga koje se i danas nalazi u trezorima Vatikana.

Jasenovca 1945. godine, njih hiljadu, jurišom pokušali da se oslobode, proglasi Danom sećanja na žrtve genocida nad Srbima, Jevrejima i Romima. Preživelo ih je samo 124.

VESTI/ZANIMLJIVOSTI

Spomenik deci stradaloj
u Holokaustu

HRVATSKA - U Splitu je u Osnovnoj školi Pojišan, na Međunarodni dan sećanja na Holokaust, 27. januar 2010., otkriven spomenik koji podseća na 1.500.000 dece ubijene u tom pogromu. Spomenik je nastao kao rezultat projekta i programa koji su sa grupom dece VI, VII i VIII razreda vodile tri nastavnice ove škole uz podršku direktora. Kamen, dizajn, klesanje i stavljanje natpisa, transport i postavljanje spomenika izveo je kamenoklesar Stipe Vrandečić iz Pučišća na Braču, a u tome mu je pomogla Židovska općina Split.

Antisemitizam u
norveškim školama

NORVEŠKA - Učenici jevrejskog porekla u Norveškoj izloženi su antisemitskom šikaniranju, što je neke porodice primoralo da se presele. Roditelji pozivaju da se nešto preduzme i ujedno optužuju profesore i direktore škola da zatvaraju oči pred onim što se dešava.

"Kažu da sve Jevreje treba ubiti, i koriste nazive kao što su 'jevrejska svinja', i 'je... Jevrejin'. To je otvoreno antisemitsko šikaniranje koje eskalira u verbalnom i fizičkom smislu", rekla je jedna majka koja je želela da ostane anonimna. Dodala je da je njenog sina nekoliko godina uznemiravao drug iz razreda, musliman.

Otac drugog dečaka izjavio je da je njegovog sina na putu od škole do kuće zaustavila grupa starijih dečaka koji su hteli da ga odvedu u šumu i tamo obese zato što je Jevrejin. Dečak je uspeo da se oslobodi i pobjegne, ali je još pod utiskom onoga što mu se desilo. Njegov otac je izjavio da je šikaniranje koje čine muslimanski dečaci postalo toliko ozbiljno da su odlučili da se odsele.

Čini se da su učitelji ravnodušni ili nevoljni da bilo šta urade po ovom pitanju.

"Ni učitelje ni direktore se to uopšte ne tiče. Kažu da s tim u vezi ne mogu ništa i ne žele da razgovaraju o ovom

problemu baš zato što je to pitanje toliko osetljivo", kaže jedna anonimna majka. Kada je rekla učitelju da su njenom sinu pretili smrću, on je samo rekao: "Takve stvari se dešavaju svima nama".

Kari Helen Partapuli, koja se nalazi na čelu Norveškog centra za borbu protiv rasizma, navodi da je to opšti problem.

- Nažalost, često vidimo da se u norveškim školama rasizam i antisemitizam ne uzimaju ozbiljno. Pre će okrenuti glavu kada se dogodi takav incident. Čak se i iscertane svastike na zidovima kuća ne uzimaju sa onom ozbiljnošću sa kojom bi trebalo - rekla je listu za strance "Foriner", koji izlazi na engleskom.

En Sender koja pripada jevrejskoj zajednici u Oslu veruje da deo ovih problema u školama nastaje zbog nesuprotstavljanja mnogim predrasudama mladih muslimana.

- Bez želje da obeležim neku posebnu grupu, problem postoji - rekla je. Ona je kontaktirala Kristin Halvorsen, norvešku ministarku za obrazovanje, da bi sa njom razgovarala o antisemitizmu u norveškim školama.

Vilst Šoaib Sultan, generalni sekretar krovne organizacije za Islamsku versku zajednicu u Norveškoj izjavio je da je šokiran. "Trebalo bi pronaći način kako da se uhvatimo u koštac sa tom mržnjom", rekao je Forineru.

- Norveške vlasti moraju definisati problem i odrediti u čijoj je on nadležnosti - rekla je ministarka obrazovanja i dodala da je antisemitizam u norveškim školama neprihvatljiv i da nije bilo svesti o njegovom obimu sve dok ova priča nije izašla u javnost. - Jasno je da se radi o veoma osetljivom pitanju, koje kod nekih ljudi izaziva oklevanje i nevoljnost da se njime pozabave. Učitelji i direktori moraju da se oštrije postavbe prema ovakvim pojavama. Mislim da većina ljudi ne shvata ozbiljnost posledica koje mogu proizaći iz svega ovog.

Ajhmanov dosije da
ostane zapečaćen

NEMAČKA - Nemačka se, javlja Tanjug, ovih dana na sudu bori da dosije Adolfa Ajhmana, glavnog organizatora masovnog istrebljenja Jevreja za vreme Drugog svetskog rata, ostane i dalje zapečaćen.

Dosije detaljno prati Ajhmanov život tokom godina koje je proveo u bekstvu dok ga agenti izraelske tajne službe Mosad nisu otkrili i uhapsili u Argentini.

Oni koji se nadaju da će 50-godišnji pečat poverljivosti biti skinut sa ovih dokumenata veruju da se u njima kriju

dokazi o umešanosti zvaničnika Nemačke i Vatikana u pomaganju Ajhmanovog bekstva i sakrivanja.

Odluku o tome da li će biti poništena odredba o tajnosti ove arhivske građe, sastavljena od 4.500 stranica dokumenata o nacističkom zločincu, treba da donese sud u Lajpcigu u procesu koji je novinarka Gabrijele Veber pokrenula protiv Nemačke tajne službe (BND).

BND tvrdi da bi otvaranje dosijea "odvratilo" tajne službe drugih zemalja koje u budućnosti ne bi više htele da dele informacije s njom ukoliko bi bile razotkrivene, piše nemački list "Špigl".

Kritičari, pak, smatraju da je ovaj razlog samo paravan kojim zvaničnici u Berlinu i Vatikanu pokušavaju da zataškaju činjenicu da je nemački biskup Alois Hudal u Rimu uspostavio takozvane "pacovske kanale" kojima su nacisti, uz pasoše koje im je izdavala nemačka vlada, bežali iz Nemačke i Evrope.

Franc Štangl, komandant konc logora Treblinka priznao je Gitu Sereniju (Gitta Sereny), britanskom stručnjaku za naciste, da mu je Hudal pomogao da pobjegne nakon nacističkog sloma 1945. godine.

Veruje se da je Ajhman, koji je bio glavni arhitekta Hitlerovog plana za pogrom Jevreja u Evropi, takođe, pobjegao uz pomoć nemačkih vlasti. Uхваćen je 1960. godine u Buenos Airesu i odveden u Izrael gde je osuđen na smrt i obešen.

Federalni administrativni sud u Lajpcigu proučava dosije o njegovom bekstvu iz Evrope i 15-godišnjem životu u Argentini kako bi odlučio da li treba da bude dostupan javnosti.

Heroji Holokausta

VELIKA BRITANIJA - Premijer Gordon Braun odlikovao je dvojicu Britanaca koji su spašavali Jevreje od nacista tokom Drugog svetskog rata, medaljom "Heroji Holokausta". Dva

VESTI/ZANIMLJIVOSTI

preživela heroja, stogodišnji ser Nikolas Vinton (na slici), i devedesetjednogodišnji Denis Avej, primili su medalje u rezidenciji premijera dok će još 25 Britanaca ovo priznanje dobiti posthumno.

- Oni su istinski heroji i izvor nacionalnog ponosa. U sred užasnog zla, spremno se suprotstavljajući predrasudama, mržnji i netoleranciji, bili su svetionici nade. Odajemo im priznanje za primer koji su pružili nama i generacijama koje dolaze - rekao je premijer.

Nikolas Vinton je 1939. godine organizovao spašavanje 669 jevrejske dece, prebacujući ih vozom iz okupiranog Praga. Denis Avej je, iako sam ratni zarobljenik, pomagao jednom jevrejskom logorašu u Aušvicu i ustupajući mu svoju hranu, pomogao mu da preživi.

Jevreji i Vatikan

ITALIJA - Dvodnevni sastanak u Rimu Međunarodnog jevrejskog komiteta za međureligijske konsultacije sa vatikanskim zvaničnicima vođen je na veoma "delikatne teme", kao što su vatikanske arhive, borba protiv antisemitizma, posvećenost dijalogu u duhu Drugog vatikanskog koncila. itd. Centralna tema razgovora bila je uloga pape Pia XII (na slici sa Adolfom Hitlerom) tokom Drugog svetskog rata, kao i namera Vatikana da ga proglasi za sveca.

Papa Benedikt XVI je naljutio mnoge Jevreje kada je u decembru dao zeleno svetlo za početak procesa proglašenja pape Pia XII za sveca. Kritičari kažu da je Pie zatvarao oči pred jevrejskim stradanjem u Holokaustu.

Mnogi učenjaci su pozvali Vatikan da

pre nego što krene u process beatifikacije pape Pia XII otvori svoje tajne arhive i da razjasni njegovu ulogu u Drugom svetskom ratu.

Delegaciju Međunarodnog jevrejskog komiteta je predvodio rabin Ričard Marker, predsedavajući te organizacije, a u njenom sastavu je bio i Maram Štern, zamenik generalnog sekretara Svetskog jevrejskog kongresa. Oni su se sreli sa kardinalom Tarciziom Bertoneom, državnim sekretarom Vatikana i kardinalom Žanom Luizom Tauranom, predsednikom Papskog saveta za međureligijski dijalog.

Nemačka povećala izdvajanja za Klems

NEMAČKA - Preživelim Holokaust Nemačka će gotovo dvostruko povećati iznos sredstava namenjenih za kućnu zdravstvenu negu.

Godišnji pregovori između Klems konferensa i nemačkog ministra za finansije zaključeni su u prvoj polovini marta izdavanjem saopštenja da će umesto 40 miliona dolara u 2009. godini, Nemačka u 2010. obezbediti 77 miliona dolara za kućnu negu i socijalne usluge.

Dogovor predstavlja "veliki korak napred ka sagledavanju vitalnih socijalnih potreba najsiriomašnjih Jevreja, žrtava Holokausta iz celog sveta", izjavio je Stjuart Ajzenštat, specijalni pregovarač Klems konferensa.

Prema Klems konferensu, Nemačka je sveukupno odobrila 125 miliona dolara za programe koji pomažu stare osobe preživjele Holokaust. Dodela sredstava stiže baš u vreme kada im je to najviše potrebno, jer je visina novčanih sredstava koje primaju iz drugih obeštećenja, u opadanju.

- Zadovoljni smo što možemo obezbediti dodatne usluge najsiriomašnjim i onesposobljenim žrtvama Holokausta širom sveta - izjavio je Greg Šnajder, izvršni potpredsednik Klems konferensa.

Intervju razgnevio Jevreje Argentine

ARGENTINA - Intervju lokalnog aktiviste sa bivšim iranskim diplomatom optuženim za planiranje napada na Jevrejski centar u Buenos Airesu, uznemirio je jevrejsku zajednicu Argentine.

Mošen Rabani, bivši iranski kulturni ataše u Buenos Ajresu, izjavio je u radio intervjuu sa Luisom D' Elijom da se neće pojaviti pred argentinskim sudom povodom optužbi da je 1994. godine planirao bombardovanje Jevrejskog centra, u kojem je ubijeno

85, a ranjeno na stotine osoba.

Predsednik Saveza jevrejske zajednice Argentine Đulermo Borger, izjavio je za "Buenos Aires herald", da je D'Elijeve poseta Teheranu i intervju sa osumnjičenim za bombardovanje "neshvatljiva i uvredljiva provokacija".

Rabani je insistirao da Iran nije imao veze sa ovim napadom. On je jedan od šestorice osumnjičenih za bombaški napad, koji je, kako smatraju argentinski tužioci, isplanirao Iran, a izveli teroristi Hezbolaha.

Ministar spoljnih poslova Izraela zatražio je od predsednice Argentine Kristine Fernandez da zaustavi D'Elijeve proiranske aktivnosti.

Epilog krađe u Aušvicu

ŠVEDSKA - Sud u Švedskoj doneo je presudu da Anders Hogstrom, bivši švedski neonacista osuđen za organizaciju krađe natpisa "Rad oslobada" sa kapije logora Aušvic, može biti isporučen Poljskoj. Hogstrom je osumnjičen da je naložio petorici Poljaka da ga ukradu. On im se predstavio kao zastupnik jednog britanskog naci simpatizera koji je hteo da se domogne tog znaka. Hogstrom može uložiti žalbu u roku od tri sedmice. Ako bude odbijena biće deportovan u Poljsku.

Kancelarija tužioca u Krakovu saopštila je da su trojica osumnjičenih da su isekla i ukrala znak priznala krivicu. Njima preti zatvorska kazna u trajanju od tri godine.

Metalni znak dugačak gotovo pet metara, na kojem stoji "Rad oslobada", ukraden je 18. decembra prošle godine i isečen na tri dela. Pronađen je posle 72 sata.

Eksperti rade na njegovoj restauraciji. Nije sigurno da će original biti vraćen na staro mesto na kojem trenutno stoji kopija stavljena odmah nakon što se dogodila krađa.

U Aušvicu je ubijeno oko milion i sto hiljada ljudi, od kojih oko milion Jevreja

Nova sinagoga u Herfordu

NEMAČKA - Sedamdeset godina nakon što su nacisti spalili sinagogu u nemačkom gradu Herfordu, vlasti tog mesta posvetile su novu kuću bogoslužnja.

Jevrejski lideri grada Hervorda i Nemačke zajedno sa ostalim sveštenstvom sastali su se da posvete novu zgradu koja će služiti jevrejskoj zajednici Herforda koja broji 106 članova, od kojih 90 posto čine imigranti iz Sovjetskog Saveza.

Nova sinagoga košta preko dva miliona evra. Trećinu ove sume obezbedila je nemačka vlada.

Ruben Hajneman, član zajednice, rekao je da su njegov otac i ujaci često govorili o staroj sinagogi u Herfordu u kojoj su imali svoje bar micve.

Decenijama nakon Drugog svetskog rata jevrejska zajednica Herforda je koristila zgradu stare jevrejske škole i bivši stan rabina za sinagogu. "Ali taj prostor je postao premali, imao je samo 28 mesta", rekao je Hajneman, i dodao da očekuje da će nova zgrada privući u zajednicu više članova iz šireg okruženja. U poslednjih 15 godina podignuto je deset novih sinagoga u federalnoj jedinici Severna Vestfalija.

Ulaskom Jevreja iz bivšeg Sovjetskog Saveza, 1990. godine, jevrejska populacija u Nemačkoj se učtvorostručila.

Procenjuje se da danas u Nemačkoj živi 200.000 Jevreja, ali je samo polovina povezana sa jevrejskim zajednicama. U zemlji postoje 82 aktivne jevrejske zajednice.

Mađarska donela Zakon o negiranju Holokausta

MAĐARSKA - Predsednik Laslo Šoljom (na slici) potpisao je zakon kojim je negiranje Holokausta postalo krivično delo u Mađarskoj kažnjivo zatvorom do tri godine.

To je Mađarsku svrstalo u grupu onih evropskih zemalja u kojima je negiranje Holokausta već krivično delo.

Reforme koje su prošlog meseca predložili manjinski socijalisti odobrio je mađarski parlament. Šoljom je u prošlosti blokirao pokušaje da se donese pomenuti zakon čime je izazvao revolt mađarske Jevrejske zajednice. Ovog puta predsednik je izrazio neodobravanje sa trenutkom u kojem se uvode reforme, pošto se poklapaju sa žestokom političkom kampanjom koja prethodi parlamentarnim izborima u aprilu.

Očekuje se da će vlada biti poražena na ovim izborima, a vlast preuzeti ultrakonzervativci koje predvodi populistička Fideš partija. Svi poslanici Fideš partije su se prošlog meseca uzdržali od glasanja u Parlamentu u vezi potpisivanja zakona o negiranju Holokausta.

BEJAHAD 2010.

Dragi prijatelji,

Polako ali sigurno se približava i ljeto, a sa njim i jedanaesti "Bejahad". Manifestacija će se održati od 24. do 31. avgusta u Opatiji.

Namjeravamo 17. 4. (subota) u 19.00 u prostorijama Saveza u Beogradu i 18. 4. u 11.00 u prostorijama Jevrejske opštine Novi Sad predstaviti program ovogodišnjeg "Bejahada". Program je u potpunosti definisan. O detaljima vrlo atraktivnog programa, cijenama i svemu što vas interesira vrlo rado bismo sa vama porazgovarali. Predstaviti ćemo i osmominutni film sa "Bejahada 2009" kao i časopis "Bejahad 2009".

Posebno ćemo govoriti i o ovogodišnjem "Bejahadu mladih" koji se održava pod pokroviteljstvom JOINT-a i koji će okupiti 60 mladih u dobi od 24-40 godina.

Po vrlo povoljnim cijenama će moći provesti sedam dana u Opatiji (pun pansion) i učestvovati u programu koji su osmislili mladi regije!

Prezentacija i razgovor traju oko 45 minuta.

Radujemo se skorom susretu!

Vladimir Šalomon

ISTORIJA

Žrtveni Jarac

Istorija Jevreja prepuna je primera u kojima su ispaštali za grehe koje nisu počinili

Piše: Juski Baruhović

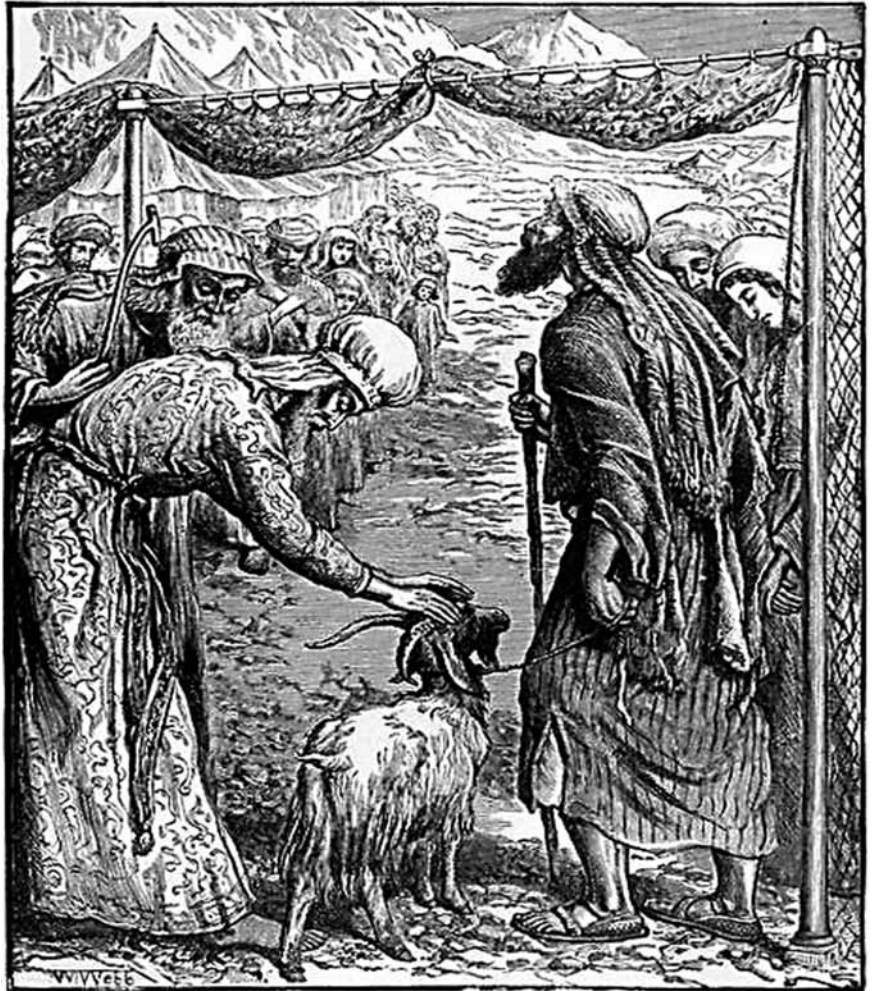
U Starom zavetu, Treća knjiga Mojsijeva (16:21-22) piše: "I metnuvši Aron obje ruke svoje na glavu jarcu živomu, neka ispovjedi nad njim sva bezakonja sinova Izrailjevih i sve prijestupe njihove u svijem grijesima njihovijem, i metnuvši ih na glavu jarcu neka ga da čovjeku spremnom da ga istjera u pustinju. I jarac će odnijeti na sebi sva bezakonja njihova u pustinju; i pustiće onoga jarca u pustinju".

Biblijska priča ništa ne govori da li se jarac opirao da prihvati grehove i da li su sinovi Izrailjevi razmislili o njima i pokušali da se izmene i poprave. Kako bilo da bilo, izraz "žrtveni jarac" se raširio i odomaćio u mnogim narodima, provukavši se kroz istoriju, te se i danas koristi za onoga koji je ni kriv ni dužan proglašen krivim. To je obično bio neko ko je ne mogavši da se odbrani morao da ispašta za nešto što su drugi učinili. Istorija Jevreja puna je primera u kojima su bili primorani da budu žrtveni jarci. To ih prati od vremena kada su izgubili domovinu 132. godine, do osnivanja moderne države Izrael 1948. god.

Sredinom 14. veka Starim kontinentom je harala "crna smrt", odnosno, kuga. Verski fanatizovana i primitivna Evropa nije znala kako da se odbrani, za širenje zaraze okrivila je Jevreje. Razularene mase okrivile su ih da truju bunare i šire kugu! Širom Evrope Jevreje su spaljivali na lomačama. Bio je to ujedno i dobar izgovor za pljačku!

Početak dvadesetog veka, 1904. godine Carska Rusija, moćna imperija, izgubila je rat sa Japanom. Carsko samodržavlje moralo je da sačuva obraz i za poraz su okrivljeni Jevreji. Započeli su pogromi širom Rusije i Ukrajine. Hiljade Jevreja, žena dece i staraca platilo je životima poraz carske Rusije. I, kao uvek u takvim prilikama, sa ubijanjem išla je i pljačka jevrejske imovine.

Nešto ranije, krajem 19. veka u civilizovanoj Francuskoj odigrala se poznata Drajfusova afera. Uzdrmla je sve društvene slojeve. Za špijunažu i odavanje vojnih tajni osuđen je oficir - Jevrej, Alfred Drajfus. Oduzet mu je čin i kažnjen je progonstvom u Francusku Gvajanu, a njegovu domovinu je preplavio talas antisemitizma. Uskoro je pronađen pravi krivac. Propali mađarski grof Esterhazi odavao je vojne tajne za dobre pare - tada smrtnom neprijatelju Francuske -

Nemačkoj. Ali vojna vrhuška Francuske nije mogla da dozvoli da prizna gresku. Drajfus je i dalje bio u progonstvu. U njegovu odbranu ustao je poznati pisac i pravnik Emil Zola. Posle nekoliko mučnih godina Drajfus je proglašen nevinim i vraćen u Francusku. Kao kapetan francuske vojske borio se u Prvom svetskom ratu.

Možemo se zapitati dali je u storiji o "žrtvenom jarcu" bilo krivice i Jevreja. Odgovor bi možda mogao da bude potvrđan. Krivica Jevreja je što su hteli da zadrže veru otaca, Avrama, Isaka i Jakova. Mnogi na tom teškom putu nisu izdržali. Ksenofobična Evropa nije trpela različitost. Izazovi sredine bili su suviše jaki! Većina se na tom putu pretopila u okolne narode i zauvek nestala. Manji deo je izdržao i sačuvala veru otaca.

Formiranjem države Izrael 1948. god. izgledalo je da će za Jevrejstvo zauvek prestati uloga "žrtvenog jarca". Ali nije bilo tako. Vekovne navike, stereotipi predrasude i predstave o većitom "Židu litalici" teško je bilo izbrisati jednim potezom pera. Sada

je ulogu "žrtvenog jarca" trebalo da preuzme Izrael. Ali jarac nije više htio da preuzima grehove drugih. Odupro se i pokazao rogove.

Dana 6. juna 1967. izbio je takozvani Šestodnevni rat. Naser je izgubio. Pokret nesvrstanih je kao vinovnika rata označio Izrael. Nastala je medijska hajka nevidenih razmera. Orkestrirani napad svih sredstava informisanja, a zemlje istočnog bloka, osim Rumunije, prekinule su diplomatske odnose sa Izraelom. Prekinula je i Jugoslavija iako nije bila njegova članica.

U istoriji su dobro poznati Kineski zid, Berlinski zid, zid na granici SAD i Meksika i sada zid između Izraela i Zapadne obale. Zidovi su najčešće imali odbrambenu ulogu. Takva je i uloga zida podignutog između Izraela i Zapadne obale. Trebalo je sprečiti infiltriranje terorista na teritoriju Izraela. Ali taj argument svetskim dušebrižnicima nije značio mnogo, pa su je stavili pod dvostruku lupu i opet osudili Izrael! Međutim, cilj je postignut jer se pokazalo da je podizanje zida znatno smanjilo upade terorista.

DOBROVOLJNI PRILOZI

PORODIČNE VESTI

LIČNE VESTI

NIŠ

Za hram

1.800 din. - Branka i Anita Perinović, povodom mesec dana od smrti majke i babe Piroške Peronović

1.000 din. - Estera Mrčarica

500 din. - porodica Čaligalović

500 din. - Lenka Strahinjić

400 din. - Ljiljana Milojković

300 din. - Malkuna Gedalja

300 din. - Jevrejska opština Niš

200 din. - Jasna i Emil Ćirić, sećanje na majku Julijanu Hajon i tetku Matildu.

Za rad JO Niš

2.000 din. - Bukica Romano, iz Višegrada, povodom 21. godišnjice smrti supruga Avrama Romana Mamića

500 din. - Estera Mrčarica

500 din. - Lenka Strahinjić

500 din. - porodica Čaligalović

400 din. - Ljiljana Milojković

200 din. - Jasna i Emil Ćirić

200 din. - Branka Perinović

Za "Jevrejski pregled"

2.000 din. - Bukica Romano iz Višegrada, povodom 21. godišnjice od smrti supruga Avrama Romana Mamića

NOVI SAD

Dana 17. februara 2010. Sladana i Dejan Kelić dobili su ćerku, a Ildiko Kelić unuku Kristinu. Mazal tov!

Za rad JO Novi Sad

2.000 din. - Elvira Fišl

Za Socijalni fond

2.000 din. - Erna Ramadanski, povodom prve godine od smrti supruga Dragog Ramadanskog

BEOGRAD

Za socijalnu delatnost

50 Evra - Jasna i Sara Levinger, u znak sećanja na oca i supruga Mirka Imrea Levingera

4.000 din. - Rea, Marko i Bora Živković

20 evra - Gordana Atijas i ćerka Silvija, povodom sedam godina od smrti dragog supruga i oca

2.000 din. - Simha Bogdanović i sestra Maja sa porodica-

ma u sećanje na voljene roditelje Ljiljanu i Isu Levija

1.000 din. - Agnesa Eremija, povodom godišnjice smrti supruga Boška

1.000 din. - povodom 10 godina od smrti majke Vide Ašerović-Mihailović, ćerka Draga, sin Sveta, unuci i prauunci.

Za Hevra kadiša - jevrejsko groblje

100 evra - Nebojša Spasić iz Beča (Austrija)

100 evra - Ranko Kadelburg iz Vinkovaca

50 evra - Olga Danon, povodom godišnjice smrti supruga Cadika Brace Danona

50 evra - Jasna i Sara Levinger, u znak sećanja na oca i supruga Mirka Imrea Levingera

4.000 din. - Rea, Marko i Bora Živković

3.000 din. - povodom 10 od smrti majke Vide Ašerović-Mihailović, ćerka Draga, sin Sveta, unuci i prauunci

2.000 din. - Simha Bogdanović i Maja sa porodicama, u sećanje na voljene roditelje Ljiljanu i Isu Levija

1.000 din. - Agnesa Eremija, povodom godišnjice smrti supruga Boška

Za hram

50 evra - Olga Danon, povodom godišnjice smrti supruga Cadika Brace Danona

2.000 din. - povodom godišnjice smrti dragog prijatelja Miroslava Ribnera, tuguju za njim Risto, Zora i Nenad Gavrić

1.000 din. - Agnesa Eremija, povodom godišnjice deportovanja 15 članova porodice

Za kulturnu delatnost JOB

1.000 din. - Agnesa Eremija, povodom godišnjice smrti supruga Boška

Za "Jevrejski pregled"

50 CND - Branka Kon iz Kanade sa porodicom, povodom iznenadne smrti sestre Ružice Zokić, rođ. Erlih

Za "Mi smo preživeli"

65 USD - Irena Danon iz Preskota (SAD)

1.000 din. - Agnesa Eremija, povodom godišnjice deportovanja 15 članova porodice

UMRLI

BEOGRAD

Ljiljana Tošić, preminula 8. marta 2010. u 78. godini

Ana Alba, rođ. 1928., preminula 11. februara 2010.

Danica Kabiljo, rođ. 1927., preminula 28. februara 2010.

Ne zaboravite!!!

Čega nema u Jevrejskom pregledu ima na sajtu SJOS www.savezscg.org

ORGANIZACIJSKI ODBOR ŽIDOVSKO KULTURNE SCENE "BEJAHAD 2010" RASPISUJE

„SIMHA KABILJO“

Natječaj za kratku priču sa židovskom/jevrejskom temom

Priče mogu biti napisane na jezicima bivše Jugoslavije. Natječaj je anoniman. U obzir dolaze priče koje nisu dosada objavljene.

Rad obilježen šifrom i pisan pisačim strojem ili na drugom mediju (MS WORD format) treba poslati u dva primjerka s naznakom "Za nagradni natječaj Bejahad 2010" i s naznakom šifre.

Rješenje šifre - puno ime autora i adresa - treba priložiti u zasebnom, zatvorenom pismu.

Krajnji rok za slanje radova je 15.06.2010. Radovi se mogu slati na adresu:

BEJAHAD - ŽIDOVSKA KULTURNA SCENA

Trg Marka Marulića 18

10000 ZAGREB

sa naznakom za "Natječaj Bejahad 2010"

Radove će ocijeniti žiri i dodijeliti prvu, drugu i treću nagradu. Nagradene priče bit će objavljene u književnom prilogu Bejahad 2010.

Rezultati natječaja bit će objavljeni na www.bejahad.com, www.bet-israel.com, www.makabijada.com, te u časopisima SaLon, Ruah Hadaša, Most, Bilten. Nagrade će se dodijeliti na kulturnoj manifestaciji "Bejahad 2010" koja će se održati od 24.8. - 31.8.2010. u hotelu "Adriatic" u Opatiji.

Radovi se ne vraćaju.

Izdavač: Savez jevrejskih opština Srbije, Kralja Petra 71-a, POB 30, **tel:** 011/26 24 359, 26 21 837; **Fax:** 011/26 26 674,

e-mail: bilten@savezseg.org; Izlaženje Jevrejskog pregleda pomaže Ministarstvo vera Srbije; CIP - Katalogizacija u publikaciji;

Narodna biblioteka Srbije, Beograd; ISSN 1452-130X = Bilten - Savez jevrejskih opština Srbije; COBISS.SR-ID 81280012; **Glavni i odgovorni urednik:** Stanimir Saša Ristić; **Tehnički urednik:** Dušan Oluić; Svi potpisani članci odražavaju lično mišljenje autora, koje se ne podudara uvek sa mišljenjem redakcije. Rukopisi za naredni broj se primaju do 20. u mesecu; Redakcija zadržava pravo da prilagodi priloge; Štampa: SPRINT d.o.o. - Beograd
